

Familjen börjar i förskolan

- Föräldrars perspektiv på problematiska inskolningar.

Caroline Ahlénus

Student

VT 2011

Examensarbete, 15 hp

Läroarbetsvetenskap, inriktning mot förskolan, 210 hp

Sammanfattning:

Syftet för denna kvalitativa studie var att utveckla förståelse för föräldrars perspektiv på deras barns förskolestart och vad då kan vara problematiskt. Syftet var också att bidra med kunskaper om önskvärda handlingsmönster hos pedagoger vid förskolestarten. Studien genomfördes på internet där tio respondenter hittades på ett internetforum för föräldrar. Föräldrarnas inlägg insamlades och därtill genomfördes en e-postenkätundersökning som jag formulerat för denna studie. Några aspekter som visade sig vara viktiga för alla tillfrågade föräldrar var tillgången till information i förhand, möjligheter till inflytande över inskolningsarbetet samt en fungerande kommunikation mellan föräldrar och pedagoger. I samtliga undersökta fall av problematiska inskolningar uppstod mer eller mindre uttalade konflikter kring när och hur föräldern skulle lämna barnet och hur man skulle tolka barnens gråt.

Nyckelord: inskolning i förskolan, övergångar, föräldrakontakt, anknytningsteori, föräldraperspektiv, barn 1-3 år

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.2 Arbetets disposition.....	2
2. Problemformulering	3
2.1 Syfte och frågeställningar	3
2.2 Definition av ”problematiske inskolning”	3
3. Litteraturgenomgång	3
3.1 Anknäytning.....	3
3.2 Inscolning, trygghet och anknäytning i förskolan	5
3.2.1. Inscolningen.....	6
3.2.2 Barnet under inscolningen	8
3.3 Pedagoen och föräldern.....	12
3.3.1 Samtal mellan pedagoen och föräldern	12
3.4 Tidigare forskning	13
4. Studiens genomförande.....	14
4.1 E-postenkät.....	17
4.2 Internetforum	17
4.3 Tillförlitlighetsfrågor.....	19
4.4 Forskningsetik	20
5. Berättelser	21
5.1 Karin och Frank	21
5.2 Jenny och Ture	22
5.3 Petra och William.....	23
5.4 Annelie och Saga.....	25
5.5 Maria och Helmer	26
5.6 Åsa & Nils.....	27
5.7 Runa & Karin	28
5.8 Elin & Mira	29
5.9 Klara & Alfred	30
5.10 Stina & Emil.....	31
6. Analys.....	32
6.1 Bemötande	32
6.2 Föräldrars och förskolans förutsättningar	34
6.3 Föräldrars lösningar	35
6.4 Pedagoernas lösningar.....	36
7. Diskussion.....	36
Referenser	42
Bilaga 1: e-postenkät.....	44

1. Inledning

I augusti varje år märks en påtaglig skillnad jämfört med andra månader vad gäller diskussionsämnena på föräldraforumen på internet. Då påbörjas och pågår de flesta inskolningarna på förskolan, och bland dem som genomlever problematiska inskolningar under den tiden tycks det finnas ett stort behov av att skriva och dela med sig. Många engagerar sig som regel i diskussionen för att ge sitt stöd i en påfrestande situation och dela med sig av sina egna erfarenheter av mer eller mindre lyckade inskolningar. Problematiska inskolningar verkar vara ett ämne som är väldigt påfrestande för föräldrar, och inte sällan uttrycks frustration över pedagogernas agerande. Detta gjorde mig nyfiken, vad var det i pedagogernas sätt att bemöta föräldrar och barn vid inskolning som föräldrarna ansåg var problematiskt? Varför ansåg de att det var problematiskt, och hur skulle de önska att bli bemötta? Det till synes utbredda missnöjet bland föräldrar vars barn har svårt att känna sig trygga i sin nya förskolemiljö kanske kunde undvikas eller åtminstone minskas, och samarbetet mellan föräldrar och pedagoger kunde kanske utvecklas och därmed ge bättre förutsättningar för en tryggare förskolestart för såväl barnet som föräldrarna.

2010 var det 55781 ettåringar och ungefär 46000 nya tvååringar som började förskolan.¹ Det innebär att minst 100 000 barn genomgick en inskolning för första gången. Om man därtill räknar alla de barn som bytte barnomsorg eller flyttades till en annan avdelning blir antalet inskolningar ännu större. Därför är inskolningen inte någon marginell verksamhet i förskolan utan en komplicerad och vanligt förekommande företeelse. Det är förstås av största vikt att dessa små barn och deras familjer får en bra start i förskolan.

Föräldrars möjligheter att vädra problem och svårigheter med andra föräldrar på internet är en relativt ny företeelse. Ett flertal stora föräldraforum har vuxit fram under de senaste åren, där allt gällande barn och föräldraskap stöts och blöts, och det finns dessutom delar av forumen där medlemmarna kan diskutera i stort sett vad som helst som inte rör barn och föräldraskap. Många föräldrar känner sig ensamma med barnansvaret och kan behöva diskutera föräldraskap med andra, i vissa fall kanske man inte har så många vänner med barn, andra kanske föredrar att formulera sig i skrift och i skydd av en större anonymitet. Forumens storlek och utformning har dessutom gjort att de ger en unik möjlighet att få synpunkter på sina frågor från en vid krets av föräldrar med vitt skilda uppfattningar om uppfostran och föräldraskap. Tonen på forumen kan ibland bli tämligen hård mellan de olika lägren. Men lika hård som tonen ibland kan vara, lika varm och stöttande kan den vara när det gäller någon som har problem och som är ledsen över hur hans/hennes barn blir behandlat, till exempel under inskolningen och den första tiden på förskolan.

Barn som börjar på förskolan måste lära sig att vara ifrån sina föräldrar under många av dagens timmar, de måste lämna det välkända hemmet och anpassa sig till en ny och främmande miljö. Barnen måste också gå in i relationer med nya och främmande vuxna och lära sig använda dessa som ersättningspersoner medan föräldrarna är borta. De flesta barn, även mycket små barn, klarar av detta. Men för att det ska lyckas, krävs att barnen får tillräckligt bra hjälp av oss vuxna i denna

---

¹ Skolverkets hemsida: <http://www.skolverket.se/sb/d/1664#paragraphAnchor0> tabell 1A. Nerladdat 2010-05-14.

övergångssituation.²

Man talar i andra sammanhang om vikten av ”ett gott första intryck”, och detta torde vara väldigt viktigt även när små barn börjar i förskolan. Om föräldrarna blir väl emottagna, lyssnade på och känner att deras barn kommer vara tryggt hos pedagogerna på förskolan ger det bästa möjliga förutsättningar för ett barns trivsel i förskolan. Hur detta sker ser dock olika ut, varje förskola, och ibland varje avdelning bestämmer själva hur inskolningarna ska gå till. Det finns inte mycket forskning om inskolning på förskolan, vare sig nationellt eller internationellt. Den forskning som finns fokuserar istället på inskolning i förskoleklass och skola.³

Läroplanen för förskolan (i det följande benämnt med förkortningen LpFö 98) föreskriver att förskollärare ska ”ansvara för att varje barn tillsammans med sina föräldrar får en god introduktion i förskolan”, men hur detta kan eller bör gå till beskrivs inte. Däremot slår man också fast att ”arbetslaget ska visa respekt för föräldrarna och känna ansvar för att det utvecklas en tillitsfull relation mellan förskolans personal och barnens familjer” och dessutom ska de ”samarbeta med hemmen när det gäller barnens fostran och med föräldrarna diskutera regler och förhållningssätt i förskolan. Förskolan ska också ”erbjuda barnen en trygg miljö som samtidigt utmanar och lockar till lek och aktivitet”.⁴ Även om läroplanen inte erbjuder några handfasta förslag till inskolningsförfarande så finns det andra som gör det. Vi ska titta närmare på vad olika författare skrivit i ämnet i det tredje avsnittet.

1.2 Arbetets disposition

I det följande avsnittet presenteras studiens syfte och frågeställningar. I det tredje avsnittet kommer jag gå igenom en del av den litteratur som finns inom området barns trygghet, inskolning och föräldrakontakt. I avsnitt fyra kommer jag att beskriva hur studien genomförts och ta upp en del tillförlitlighetsfrågor och berätta kort om den teoretiska ansats jag använt mig för analysarbetet. I avsnitt fem låter jag respondenterna komma till tals genom en berättelse som jag sammanställt utifrån det material som samlats in och presenterar familjevis, respondentens och barnets fingerade namn utgör rubriker för att klargöra vem som sagt vad. Respondenternas egna formuleringar används i de kursiverade delarna och i blockcitat när de är långa enligt Backmans principer.⁵

I avsnitt sex sammanställer jag sedan resultatet i de teman som jag genom analysarbetet kommit fram till och försöker svara på studiens frågeställningar. Avsnitt sju ägnas sedan åt att diskutera studiens slutsatser.

---

² Gerd Abrahamsen. *Det nödvändiga samspillet*. (Lund: Studentlitteratur, 1999), 18

³ Maria Simonsson och Mia Thorell. *Att börja på förskolan. Exempel på barns sociala samspelsprocesser under inskolningen*. Linköping Universitet 2010. Hämtad 2011-05-15 från http://dspace.mah.se:8080/bitstream/handle/2043/10531/Educare_2010_1_3.pdf;jsessionid=25BA6FF1BD87E09CF AE4D3FDF634C595?sequence=1

⁴ Skolverket. *Läroplan för förskolan Lpfö 98*. (Stockholm: Edita, 2010), 6-13

⁵ Jarl Backman. *Rapporter och uppsatser*. Andra upplagan. (Danmark: Studentlitteratur, 2008), 114

2. Problemformulering

2.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna undersökning är att utveckla förståelse för föräldrars perspektiv på deras barns problematiska förskolestart och att utveckla kunskap om önskvärda handlingsmönster hos pedagogerna vid förskolestart.

Frågeställningar:

Hur blir barn som har svårt att känna sig trygga under sin inskolning och deras föräldrar bemötta under inskolning och tiden närmast efter och hur önskar föräldrarna att de blivit bemötta?

Hur påverkar föräldrarnas respektive pedagogernas utgångspunkter förskolestarten?

På vilka sätt har föräldrar försökt lösa problemen med svåra inskolningar?

På vilka sätt upplever föräldrarna att pedagogerna försökt lösa problemen med svåra inskolningar?

2.2 Definition av ”problematisk inskolning”

Intervjustudien med förskolebarns föräldrar ger olika exempel på vad som kan gå fel när ett barn ska skolas in på förskolan, hur det kan gå till när förskolan inte lyckas bli ett barns trygga bas. Här undersöks inte bara inskolningstiden utan så lång tid som föräldern upplever att barnets situation på förskolan eller deras relation till pedagogerna är problematisk.

För den här studien har jag valt att definiera ”problematiska inskolningar” med utgångspunkt från det material som jag samlat in. Definitionen omfattar dels de fall där det främst är barnet själv som säger ifrån och gråten eller ledsenheten är det mest framstående, dels de fall där föräldrar och pedagoger inte kommer överens om hur inskolningen ska gå till, där konflikten mellan föräldern och pedagogen är det mest framstående.

3. Litteraturgenomgång

När ett barn ska börja på förskolan innebär det ett avbräck i relationen till föräldrarna, som barnet jobbat hårt för att anknyta till. För att vi ska få en förståelse av barnets bakgrund och förutsättningar för att ta till sig nya omvårdare kommer jag i det följande överskådligt redogöra för relevanta delar av den moderna anknytningsteorin, sedan kommer jag att göra en sammanställning av det anknytningsteorin säger om introducerandet av nya omsorgspersoner och möjligheter till anknytning till dessa, och också ge en bild av vad pedagoger och forskare skrivit om ämnet inskolning och föräldrakontakt.

3.1 Anknytning

Anknytningsprocessen startar redan i födelseögonblicket, och den mest intensiva anknytningsperioden inträffar under barnets första levnadsår. Föräldrarna och den närmaste familjen är ju de huvudsakliga aktörerna, men barnets anknytning och anknytningsbeteende är högaktuellt

även i förskolan, och speciellt under inskolningstiden. Därför kommer vi i det följande koncentrera oss på anknytning hos barn i åldern 1-3 år då det är det åldersspannet denna studie riktar sig mot.

Begreppet *anknytning* avser en varaktig inre representation av relationen till föräldern vilken innebär en stark tendens att söka närhet undan faror. Det är en av våra starkaste känslomässiga relationer.⁶

Det som barnet uppfattar som fara och som får anknytningssystemet att aktiveras är:

- Främmande miljöer
- Främmande personer eller djur
- Att bli lämnad ensam eller komma för långt ifrån föräldrarna
- Om barnet är hungrigt, trött eller skadat

Då får barnet ett anknytningsbeteende:

- Tittar mot föräldrarnas ansikte
- Kryper eller springer bort mot den primära anknytningspersonen
- Klamrar sig fast.⁷

Om individen får trygghet och beskydd när den söker den andres närhet kallas anknytningen trygg, medan den kallas otrygg om närhetssökandet inte leder till ökad känsla av trygghet och beskydd. Detta gör det viktigt att skilja barnets relation till föräldern från föräldrarnas relation till barnet. Man kan inte tala om att barn och förälder är anknutna till varandra. Definitionen gör det också viktigt att inte karakterisera anknytningen som stark eller svag. Det viktiga är om barnets sökande efter trygghet, tröst och beskydd leder till att barnet får vad det behöver, alltså om anknytningen är *trygg* eller *otrygg*.⁸ Anknytning handlar alltså inte om att tycka om någon sådär i största allmänhet, eller hur sällskaplig man är, eller vem man helst vill leka med. Anknytning handlar specifikt om hur människor (barn och vuxna) utvecklar och bevarar förmågan att använda sig av vissa utvalda personer som källa till trygghet och beskydd i stunder när fara hotar.⁹

Pedagogen bör ha en känslomässig beredskap i förhållande till barnet, han eller hon finns där, men på ett avvaktande sätt så länge föräldern finns där. Detta att ha en känslomässig beredskap i förhållande till barn menar Abrahamsen är ett av kännetecknen på personer som kan vara en ”trygg bas” för barn. Det är genom att barn upplever sådan upprepad känslomässig pålitlighet som de kan glömma sig själva i lek och lärande.¹⁰ Begreppet trygg bas är centralt i anknytningsteorin. Den innehåller två delar av den vuxnes omsorgsförmåga: att ge barnet en bas för sitt utforskande av sin omgivning och att ha förmåga att vara en hamn (a haven of safety) dit barnet kan återvända när det upplever hot eller fara.¹¹

---

⁶Anders Broberg. *Anknytningsteori – betydelsen av nära känslomässiga relationer*. (Stockholm: Natur och Kultur, 2006), 54-55

⁷Cecilia Moen. *Trygga barn och trygga föräldrar – de första 2-3 åren*. (Motala: Midsummer Press, 2009), 37

⁸Broberg [red], 55-56

⁹Ibid., 158

¹⁰Gerd Abrahamsen. *En god start i förskolan – tolerans för tårar vid avsked och tid till det nödvändiga*. I *Småbarnspedagogik – fenomenologiska och estetiska förhållningssätt*. Red Gunvor Løkken, Synnøve Haugen och Monika Röthle, 64-78. Slovenien: Liber, 2006.

¹¹Gunilla Niss och Anna-Karin Söderström. *Små barn i förskolan – den viktiga vardagen och läroplanen*. (Lund: Studentlitteratur, 2006), 33

Men det faktum att ett litet barn riktar anknytningsbeteenden mot en vuxen betyder inte att barnet nödvändigtvis har en anknytningsrelation till den personen. I hotfulla situationer är det rimligt att rikta anknytningsbeteenden mot den som råkar finnas tillhands. Barn kan alltså visa anknytningsbeteenden mot en rad personer inom och utom familjen (t ex pedagoger i förskolan) utan att för den skull sägas ha en anknytning till dessa. Bowlby, en av anknytningsteoriens anförare, menade att de flesta barn under sina första levnadsår utvecklar anknytningsrelationer till en mindre grupp på tre till fem personer. Det rör sig oftast om mamma, pappa, ett storasyskon, någon mor- eller farförälder och kanske en förskolepedagog. För att en anknytning ska utvecklas krävs tid, engagemang och kontinuitet i kontakten med den personen, alltså inget som uppstår under några inskolningsdagar.¹²

Tvååringar blir lika upprörda som ettåringar om de separeras ofrivilligt från sin anknytningsperson, även om deras anknytningsbeteenden är något olika, de förlitar sig mindre på att gråta, istället söker de och ropar efter föräldern i större utsträckning. Vid fyllda tre år aktiveras anknytningssystemet lättast om barnet lämnas helt ensamt, medan barnet i allmänhet klarar av samvaro med en vänligt sinnad främmande vuxen person utan att anknytningssystemet hämmar barnets utforskande. Vid återförening efter en kortare separation beter sig tvååringar ungefär som ettåringar, de sträcker armarna mot föräldern och söker kroppskontakt. Efter fyllda tre behöver allt färre barn kroppskontakt efter en kortare separation, istället hälsar de föräldern med mimik och genom att berätta om något som in träffat under separationen, som ett sätt att återknyta kontakten.¹³

Man har funnit förvånansvärt få könsskillnader inom anknytningsforskningen. Detta gäller både barn och vuxna.¹⁴

3.2 Inskolning, trygghet och anknytning i förskolan

Den ålder då de flesta svenska barn börjar i förskolan är en ålder man ofta pekar ut som kritisk ur anknytningssynpunkt.¹⁵ Ett barn under två års ålder kan inte minnas föräldrarna så pass bra att själva minnet kan utgöra tryggheten, så som det gör hos större barn och vuxna.¹⁶ Därför är det viktigt att förskolepedagoger känner till och känner igen anknytningsbeteenden och förstår vikten av trygghet hos särskilt de små barnen. Det är fördelaktigt om en pedagog kan bli en ytterligare anknytningsperson, eller i alla fall en trygg bas för barnet under hela dess tid på förskolan. Begreppet ”trygg bas” står för den känsla av trygghet som barn i allmänhet får genom sina anknytningspersoner. Det är den bas som barn måste ha med sig för att kunna ta utmaningar i lek och lärande. Det är också den bas som barnet ständigt måste få återvända till för att få påfyllning av kärlek, tröst och uppmuntran. Förskolan ska i bästa fall kunna fungera som en sådan, vara en ”trygg bas”.¹⁷ De närmaste i familjen kommer alltid att ha störst betydelse för barnet, men därefter kommer de vuxna som ger barnet omsorg medan föräldrarna inte är närvarande.¹⁸

---

¹²Broberg [red], 56-57

¹³Ibid., 230

¹⁴Ibid., 238-239

¹⁵Ibid., 177

¹⁶Moen, 52

¹⁷Abrahamsen, *Det nödvändiga samspelet*, 18

¹⁸Lene Lind. *Närhet, känslor, utveckling—om samspel pedagoger-barn-föräldrar*. (Stockholm:Liber utbildning 1995), 16

Varför trygghet?

Barn växer upp på de vuxnas villkor, och det lägger ett stort ansvar på oss med tanke på barnets utpräglade beroendeposition. Detta är särskilt påtagligt för det lilla barnet som i regel bara relaterar till ett fåtal vuxna. Det lilla barnet är helt utelämnat till vuxna som omger det, och barnets utveckling kommer att präglas av de vuxnas handlingar, reaktioner och känslor, deras kärlek och uppmärksamhet – eller frånvaro av det.¹⁹ Det innebär att förskolans personal har ett oerhört ansvar med tanke på det stora antal barn som finns i deras vård. Det kräver ett aktivt förhållningssätt, där barnens trygghet ligger i fokus, och däri ingår även deras föräldrars upplevelse.

Man bör inte underskatta hur allvarligt och skrämmande det kan te sig för både barn och föräldrar när de allra första gången ska vara åtskilda en stor del av dagen. Det är därför utomordentligt viktigt att både barnet och föräldrarna känner att de kan lita på de vuxna på förskolan. De måste uppleva att personalen är pålitliga omsorgspersoner. Det allra viktigaste för föräldrarna är kanske att de får känna att personalen inte bara har ögon för barngruppen, utan också för det enskilda barnet, deras barn.²⁰

För de flesta barn är hemmet och förskolan de två viktigaste faktorerna i deras liv och därför är det viktigt att samarbeta för att skapa länkar däremellan. Hur dessa länkar skapas och hur kontakten sker kan se väldigt olika ut på olika ställen, men det bör ske på förskolans initiativ. Hur bra samarbetet fungerar beror delvis på hur tillmötesgående föräldrarna är, men det är förskolans uppgift att lägga grunden till samarbetet.²¹ Relationen mellan barnet och pedagogerna är grunden för barnets trygghet. Trygga barn trivs, tar för sig och lär sig. Ansvaret för att utveckla en trygg relation är pedagogernas.²²

Föräldrarna har överlåtit omsorgen om det allra käraste de har på förskolan. Detta medför i många fall både skuld-känslor och oro hos dem. Därför är det viktigt för samarbetet mellan förskolan och hemmet att föräldrarna upplever att deras barn blir sett och förstått. När föräldrarna känner att deras barn har det bra, mår de själva bättre.²³

3.2.1. Inskolningen

Hur starten på förskolan blir för barnet har ofta betydelse under lång tid och det finns därför goda skäl att göra en omsorgsfull planering för inskolningen.²⁴ Det finns dock inte någon forskning kring inskolningsformer och därför finns ingen teoretisk bakgrund till vad som är ”rätt” eller ”bäst” när det gäller detta.²⁵ Det ligger heller inte i denna studies intresse att hitta en specifik metod. Korttidsinskolning, föräldraaktiv inskolning, längre inskolning och heldagsinskolning är heller inte renodlade metoder utan influenser i inskolningsarbetet, och varje förskola, varje avdelning och kanske varje pedagog har sin egen modell för inskolning. Oavsett vilken form av inskolning arbetslaget väljer att arbeta med behöver föräldrar få tydlig information. För att känna sig lugna och

---

¹⁹ Abrahamsen, *Det nödvändiga samspelet*, 9-10

²⁰ Ibid., 20

²¹ Camilla Wessman. *Välkommen till förskolan*. (Stockholm: Natur och Kultur, 2010), 11

²² Niss & Söderström, 32

²³ Abrahamsen, *Det nödvändiga samspelet*, 20

²⁴ Niss & Söderström, 111

²⁵ Marie Arnesson-Eriksson. *En bra start – om inskolning och föräldrakontakt i förskolan*. (Mölnlycke: Lärarförbundets förlag, 2010.), 12

trygga måste de få möjlighet att ställa frågor, ge synpunkter och slippa sväva i ovisshet.²⁶ Vi skall strax återkomma till hur detta kan gå till.

Förberedelse i god tid innan inskolningen på förskolan är oerhört viktigt. Ofta vill föräldrar ”bespara” små barn oroande och väntar med att förbereda till sista stund, särskilt när det handlar om något som förmodligen inte kommer upplevas som odelat positivt. Detta, menar Abrahamsen, är förmodligen mer för föräldrarnas egen skull än för barnets, och barnet skulle behöva förberedas på den kommande inskolningen bitvis under lång tid. Även om barnet är litet och inte har något eget språk kan han eller hon förstå väldigt mycket mer än vad vi kanske tror. Att förbereda ett barn för en eventuellt besvärlig situation hjälper inte bara barnet att bättre hantera situationen när den väl inträffar, utan det förbättrar också barnets senare minne av situationen.²⁷

Det är betydelsefullt att både föräldrar och barn får besöka förskolan och träffa pedagogerna i god tid innan själva inskolningen börjar. Oavsett vilken form man väljer blir det en positiv start för både barn och föräldrar. Efter besöket har föräldrarna möjlighet att prata med barnet och förbereda det inför inskolningen. Det är bra att ha något konkret att tala om. Arnesson-Eriksson använder sig dessutom av hembesök för att ytterligare stärka grunden för inskolningen. Hembesöket handlar om att lära känna varandra i en miljö där barn och föräldrar känner sig bekväma. Det är lättare för föräldrarna att ställa känsliga frågor när det inte är en stor grupp runt omkring och dessutom lättare för dem att ta till sig information. Samtidigt kan man som pedagog i lugn och ro få reda på så mycket som möjligt om barnet. Ofta vill hon eller han visa sitt rum och sina leksaker och det kan man sedan anknyta till under inskolningen. Samhörigheten som skapas är oerhört viktig och lägger en god grund för en positiv inskolning.²⁸ Det är ju nödvändigt att de vuxna som är med och delar ansvaret för barnet under dagen går in i ett aktivt känslomässigt förhållande till barnet, något som underlättas av att pedagogen har en förståelse för barnets hemsituation och en gemensam upplevelse att referera till i kontakten med barnet.²⁹

Camilla Wessman talar genomgående i sin bok ”Välkommen till förskolan” om inskolning av *en ny familj*, inte om inskolning av ett nytt barn som man traditionellt sett gör. Hon betonar ofta den omställning det blir för hela familjen när ett barn (särskilt det första) börjar förskolan. Det är en mycket känsloladdad upplevelse för många föräldrar att behöva lämna sitt barn på ett främmande ställe, och det gäller vare sig det handlar om ett stort eller litet barn. Därför har familjen ett stort behov av att få känna att de är i trygga händer och välkomna på det nya stället.³⁰ Det är viktigt att föräldrarna känner sig trygga och väl informerade när inskolningen börjar, under själva inskolningen finns inte så mycket tid för samtal.³¹

Ansvaret ligger helt hos pedagogerna för att det upprättas en god kontakt till familjerna och för att barnet ska komma till rätta i förskolan under inskolningen, men när inskolningarna blir besvärliga, barnen gråter och är otrygga, föräldrarna inte vill lämna sitt barn och kommunikationen inte fungerar är det något som gått fel. Trygghet är inget som uppstår av sig självt, utan pedagogerna måste aktivt skapa de rätta förutsättningarna.³²

---

²⁶Arnesson-Eriksson, 28-29

²⁷Abrahamsen, *Det nödvändiga samspelet*, 20-22

²⁸Arnesson-Eriksson, 18-19

²⁹Lind, 16

³⁰Wessman, 31

³¹Niss & Söderström, 112

³²Anita Erixon. *Barns väg till trygghet – steg för steg genom förskolan*. (Stockholm: Sveriges utbildningsradio (UR), 2007), 12

Man får förstås räkna med vissa protester från barnet. Man kan betrakta det som ett gott tecken när små barn protesterar och sörjer när de måste skiljas från föräldrarna och vara på egen hand hos nya omsorgspersoner som de ännu inte knutit an till. Det betyder nämligen att barnet har utvecklat den önskvärda anknytningen till föräldrarna, som sedan ger en god grund för en gradvis anknytning till andra kontaktpersoner, exempelvis på en förskola.³³ Men att ett barn gråter hysteriskt, länge, gynnar inte dess trygghet på förskolan och påverkar föräldrarnas förtroende för personalen och förskolan starkt negativt, och i vissa fall slutar det med att de helt enkelt byter förskola så fort chansen ges.

Alla vuxna runt barnet under denna period behöver vara medvetna om det oerhört komplexa i barnets situation: anknytning och separation samtidigt.³⁴

3.2.2 Barnet under inskolningen

Barn i åldern 1-3 år är särskilt försiktiga i umgänget med okända. Samtidigt är barn i den här åldern väldigt lockade och intresserade av kontakt med andra. Om främlingen inte är påflugan, utan accepterar barnets ängsliga försiktighet och visar ett positivt förhållande (vänligt avvaktande) och väntar in barnet, är chansen stor att barn i den här åldern accepterar, ja t o m uppskattar, kontakt med främmande vuxna, åtminstone så länge barnets anknytningsperson finns inom räckhåll.³⁵

Ju säkrare barnet är på anknytningspersonens tillgänglighet, desto sällskapligare blir barnet, och när något går snett i umgänget med andra aktiveras anknytningssystemet och barnet söker sin förälder.³⁶ Barn blir mer trygga om deras anknytningsbeteende bejakas.³⁷ Därför är det viktigt att man, i den mån det är möjligt, inte skyndar på föräldrarna att lämna barnet innan det är redo för det, och att man ser till att föräldern alltid berättar att han eller hon ska gå en liten stund. En liten trygghet som byggts upp under de första dagarna av inskolning kan lätt raderas om föräldern plötsligt försvinner. Barnet bör få chans att bekanta sig ordentligt med sin nya miljö utan att behöva hålla koll på var anknytningspersonen är och försäkra sig om att han eller hon inte plötsligt ska försvinna. Barns förmåga till lek och utforskning hänger nära samman med om barnet upplever och kan använda sin omgivning och sin anknytningsperson som en ”trygg bas”. Först då kan barnet ge sig i kast med att utforska nya saker. Det kan slappna av och glömma sig själv i leken, tack vare att det fått uppleva att den vuxne är pålitlig i sin närvaro. De slipper vara vaksamma på att allt är som det ska, eller att den vuxne är där hon ska vara.³⁸

Det är därför viktigt att pedagogen hjälper föräldrarna att ta ett tydligt avsked. Barnet ska se dem gå, så att det är medvetet om att föräldrarna nu överlåter det i en annans vård och lämnar det. Om barnet bara upptäcker att föräldern plötsligt har försvunnit lägger det grunden för osäkerhet och rädsla att viktiga personer som barnet är beroende av plötsligt kan lämna det.³⁹

Pedagogen behöver alltså tillsammans med föräldern finna en strategi för att se när det är lämpligt att föräldern första gången går iväg, och egentligen för hela inskolningsprocessen. Denna ”plan” som man med fördel kommer överens om före inskolningens början kan sedan revideras alltefter tiden går och man ser hur barnet trivs.

---

³³ Abrahamsen, *Det nödvändiga samspelet*, 27-28

³⁴ Kihlbom m fl., 30

³⁵ Broberg [red], 164

³⁶ Ibid., 59

³⁷ Moen, 38

³⁸ Abrahamsen, *Det nödvändiga samspelet*, 28

³⁹ Lind, 27

Det är viktigt att barnet och pedagogen etablerar kontakt medan föräldrarna är närvarande. När föräldrarna är med har barnet en känslomässig säkerhet – en bas att utgå från.⁴⁰ Pedagoger bör pejla in barnets nivå och lägger sig på samma, väljer ord, position och kroppsspråk utifrån barnets nivå för att därigenom kunna lyssna på barnet och förstå det. Om pedagoger tar sig tid att gå barnet till mötes och hjälper det att hantera övergången mellan hemmet och förskolan, känner barnet sig respekterat som individ.⁴¹ En god omsorg kräver en positiv känslomässig relation till barnet, vilket i sin tur ökar lyhördheten för hur den fysiska omsorgen ska skötas.⁴²

När en ny vårdare skall introduceras är det på lyhördheten barnet bedömer, därför är det viktigt att den nya vårdaren är uppmärksam på signaler från barnet att det vill tillbaka till ”trygg hamn 1”. Man bör sträva efter att träffas korta stunder som sker ofta hellre än långa stunder som sker sällan.⁴³

Ansvarspedagoger

Att ha ansvarsbarn är ett känt begrepp inom förskolan, även om benämningen varierar. Det finns flera olika benämningar på den person i arbetslaget som har det huvudsakliga ansvaret för kontakten med den nya familjen och inskolningsprocessen, kontaktperson, inskolningsfröken, ansvarspedagog är väl de vanligaste. I det följande kommer vi tala om ansvarspedagoger när denna person avses.

Ofta innebär systemet med ansvarspedagog att den pedagog som skolat in barnet fortsätter att ha ett övergripande ansvar för kontakten med just det barnet och dess familj. Det gäller också att vara lyhörd inför vem barnet föredrar att ha kontakt med och vid behov låta barnet ”välja” ansvarspedagog. Att vara ansvarspedagog innebär att göra noggrannare observationer av ”sina” barn, att dokumentera och göra upp utvecklingsplaner för dessa, att etablera ett gott samarbete både med barnet och dess föräldrar och ansvara för planerade samtal med dem.⁴⁴ Den mest avgörande faktorn för hur tryggt ett barn känner sig är att det finns en person i personalgruppen som engagerar sig i barnet.⁴⁵ Ju yngre barnet är desto färre kontakter klarar det att knyta. Därför bör det så långt det är möjligt vara samma pedagog som tar sig an det enskilda barnet, både när det gäller den praktiska och den känslomässiga omsorgen under dagen.⁴⁶ På vissa förskolor har man en primär och en sekundär pedagog till varje barn, för den händelse att ansvarspedagogen blir sjuk eller slutar.⁴⁷

Ansvarspedagogen ska introduceras för barnet av föräldern som ska förmedla till barnet att han/hon är en bra ersättare under separationen. I bästa fall kan barnet och föräldrarna övertyga varandra om ansvarspedagogens förträfflighet genom att inkludera henne eller honom i samtalen hemma. Under inskolningen då tiden på förskolan till en början är ganska kort, är samtalen hemma ett viktigt känslomässigt komplement. När föräldern förmedlar att personalen är snälla, att de andra barnen är trevliga och att miljön är spännande, hjälper det barnet att acceptera en vidgning av familjevärlden.⁴⁸

Alla förskolor väljer dock inte att arbeta med ansvarspedagoger, och det är den enskilda förskolans

---

⁴⁰Lind., 26

⁴¹Margareta Öhman. *Empati genom lek och språk*. (Stockholm: Liber, 2003.), 64-66

⁴²Kihlbom et al., 18

⁴³Moen, 50

⁴⁴Öhman, 63

⁴⁵Moen, 54

⁴⁶Lind, 18

⁴⁷Ibid., 36-37

⁴⁸Broberg [red], 181-182

beslut. Men oavsett hur man gör är det av stor vikt att alla parter vet vem som ska ta sig an familjen. Om familjen inte vet vem de kan vända sig till och vem som tar hand om dem under den första tiden skapas otrygghet.⁴⁹

Lämningen och när barnet blir ledset

Före inskolningen måste föräldrarna informeras om att det är relationen mellan barnet och pedagogerna som avgör när föräldern kan börja gå ifrån. Det ska kännas tryggt för barnet även utan föräldern.⁵⁰ Det är bara pedagogerna själva som kan avgöra när relationen är tillräckligt stabil för en separation med föräldern.⁵¹

Alla barn och föräldrar ska känna sig välkomna till sin förskola. När barnen blir uppmärksammade känner de sig betydelsefulla. Därför bör pedagogerna se till att hälsa på barnet först och visa sin glädje över att återse det. Det underlättar också för föräldrarna att lämna sitt barn när de ser att pedagogerna och barnet möts.⁵²

Många barn och föräldrar har svårt att lämna varandra på morgonen. Att skiljas från sin förälder känns jobbigt och hå är det naturligt att barnet blir ledset eller argt. Det är svårt för föräldrarna att gå när barnet gråter och då behöver de hjälp av pedagogerna. När barnen är ledsna är det svårt att trösta dem så länge föräldern är kvar.⁵³ Det blir också svårare för barnet om föräldern har svårt att skiljas från barnet och tänjer ut överlämnandet alltför länge, eller uttrycker oro och ångest på något annat sätt. Man bör dock inte försöka hindra ledsenhet eller ilska. Barnet behöver få visa att det är svårt att skiljas från föräldern och kan bli både ledsen och arg.⁵⁴

Beslutet om när föräldern ska gå måste de vuxna stå för, det går ofta inte att vänta tills barnet vill. Pedagogerna har då ansvaret för att en tydlig överenskommelse med föräldrarna om hur man ska agera vid lämningarna upprättas och följs. Det kan ta tid och vara svårt att hitta bra lösningar i en sådan situation, men genom att fråga föräldrarna hur de vill ha det, prata om det som händer och hur det känns blir det lättare att finna en gemensam lösning.⁵⁵

Det är komplexa processer som utspelas i förskolans hallar under morgontimmarna. Det är inte möjligt att helt ha kontroll över detta. Det viktiga är att det finns ett respektfullt förhållningssätt till barnens och föräldrarnas avsked. Lämningen är förmodligen en av de mest krävande arbetssituationerna för pedagogerna. Risken för projektioner är stor. Det innebär att när det är jobbigt för pedagogerna finns en risk för att hon eller han hittar orsaken till sin egen frustration i föräldrarnas sätt att ta avsked från sitt barn. Detsamma kan hända med föräldrarnas känslor, det är fel på pedagogerna. Men ibland finns det förstås brister hos såväl föräldrar som pedagoger. Viktigast är dock att barnets bästa står i fokus även när det är svårt för de vuxna.⁵⁶

Gerd Abrahamsen lyfter vikten av att den första stunden efter att föräldern har gått ska präglas av lugn, detta för att de små ska kunna bearbeta den saknad de upplever och kunna ta in allt det nya

---

⁴⁹ Wessman, 18

⁵⁰ Niss & Söderström, 113

⁵¹ Kihlbom et al., 31

⁵² Niss & Söderström, 71

⁵³ Ibid., 71-72

⁵⁴ Kihlbom et al., 29

⁵⁵ Ibid., 72

⁵⁶ Niss & Söderström, 73-74

och främmande som förskolan representerar. Pedagogen behöver utstråla lugn och tolerera barnets gråt utan att avleda. Hon menar att den sorg barnen ger uttryck för vid lämning är en nödvändig känslomässig bearbetning, ”*något som står i skarp kontrast till att bara vara tvungen att tåla det som sker med dem. Om personalen försöker avleda barnens uppmärksamhet eller sätta dem i aktivitet så snart föräldrarna gått, kan man istället riskera att skapa en sådan effekt.*” Hon menar att barnen inte är färdiga för en omvärld där föräldrarna inte är närvarande förrän de har fått tid på sig att genomgå en känslomässig omställningsprocess.⁵⁷

Avledning är en vanlig metod för tröst i barnuppfostran inom vår kultur. På förskolor används ofta avledning som tröstmetod, speciellt under den första period som barnen ska vara åtskilda från föräldrarna. Men att sörja är ett nödvändigt medel för att övervinna de negativa verkningarna av en förlust, och att skiljas från föräldrarna, om så bara för kortare perioder, upplever små barn som en förlust. De har inte utvecklat en tillräcklig tidsuppfattning som kan hjälpa dem att hålla fast vid att separationen bara ska vara under en kort stund. Och vi måste respektera barnets rätt att uppleva förlusten av föräldrarnas närvaro helt och fullt, istället för att försöka få barnet att glömma sorgen genom att avleda. Det innebär rent praktiskt att vi med ord bekräftar deras upplevelser och upprepat förklarar vad föräldern gör under tiden han eller hon är på jobbet och hur lång tid (räknat i måltider, samlingar, sovstunder eller dylika praktiska aktiviteter) det är kvar tills föräldern kommer tillbaka.⁵⁸

När barnet får möjlighet att utveckla ett positivt samspel med pedagogerna kommer separationen från föräldrarna att underlättas. Det går att stå ut, barnet tar inte skada av att bli lämnat när det finns en trygg relation mellan barnet och pedagogen som tar emot det.⁵⁹ Så småningom förstår barnet att föräldern återvänder varje eftermiddag, och närheten och tilliten är återupprättad. Det barn som inte har en trygg bas att falla tillbaka på har däremot svårare att bearbeta separationen.⁶⁰

Abrahamsen menar att ett mer ”folkligt” sätt att betrakta barn och uppfostran gärna slår igenom hos pedagogerna på bekostnad av det professionella när det blir jobbigt och barnet visar att det inte trivs och är tryggt, oftast genom gråt. Den uttryckta teorin stämmer inte längre överens med den tillämpade, det blir lätt personligt genom den påfrestande situationen. Det ligger nära till hands för pedagogerna att i barnets sorg efter föräldrarna tolka in att de inte räcker till som ersättning medan föräldrarna är borta. Kanske kan denna sorg sätta igång en känsla av att bli avvisad hos förskolepersonalen?⁶¹

Men den personliga fallenheten, engagemanget, orken och de egna erfarenheterna påverkar också i hög grad pedagogernas beteende. När pedagoger i förskolan står inför ett barn som sörjer över separationen från föräldrarna i samband med inskolningen reagerar pedagoger helt olika. Deras egna emotionella historia, som skapats i samspelet med deras närmaste anknytningspersoner, kommer alltid att präglade deras sätt att bemöta barnet i olika situationer.⁶²

Den vanligaste orsaken till att det uppstår problem med barnet eller familjen är att den sociala integrationen inte lyckats, d.v.s. att barnet inte har integrerats i institutionslivet och i barngruppen.

---

⁵⁷Gerd Abrahamsen. ”En god start i förskolan – tolerans för tårar vid avsked och tid till det nödvändiga”. I *Småbarnspedagogik – fenomenologiska och estetiska förhållningssätt*. Red Gunvor Løkken, Synnøve Haugen och Monika Röthle, 64-78. (Slovenien: Liber, 2006.)

⁵⁸Abrahamsen, *Det nödvändiga samspelet*, 28-31

⁵⁹Niss & Söderström, 32

⁶⁰Broberg [red], 184

⁶¹Abrahamsen, *Det nödvändiga samspelet*, 30-31, 44

⁶²Ibid., 18-19

Här ligger problemet ofta i samspelet mellan barn/familj och förskola.⁶³ Återigen belyses vikten av en fungerande kommunikation mellan hem och förskola.

3.3 Pedagogern och föräldern

Det finns många olika typer av föräldrar och lika många olika förväntningar från föräldrars sida på samarbetet kring deras barn. Därför är det viktigt att pedagogern är lyhörd och öppen för familjers olikheter.⁶⁴ När pedagogerna lyckas med att få föräldrarnas förtroende påverkas invänjningen i hög grad positivt för barnet.⁶⁵

Pedagogens attityder, känslor och inlevelseförmåga är avgörande för hur föräldrarna och barnet kommer att uppleva den nya situationen. En viktig faktor är att föräldrarna och pedagogern känner sympati för varandra och hyser ömsesidig tillit. De känslor föräldrarna är uppfyllda av när de överlåter barnet till andra vuxna är nämligen signaler som de vidarebefordrar till barnet samtidigt som de lämnar det.⁶⁶ Därför är det viktigt att föräldrarna är förvissade om att det är bäst för alla i familjen att barnet är i förskolan om dagarna. Föräldrarna kan då förmedla att de förstår varför barnet visar ilska vid separationen, men att de har tilltro till barnets förmåga att komma över sin protest.⁶⁷ Barnets trygghet ökas av att de vuxna omkring det är överens och samarbetar.⁶⁸ Försämrad kvalitet (eller bara upplevd sådan) i förskolan gör det dock betydligt svårare för föräldrar att känna den nödvändiga tryggheten i att man gjort ett bra val så att man kan stötta sitt barn i den omställning som det innebär att börja i förskolan.⁶⁹

3.3.1 Samtal mellan pedagogern och föräldern

I samtal med föräldrarna har pedagogerna det processuella ansvaret, dvs. ansvar för tonen, atmosfären och stämningen i samtalet. Skälet till detta är att relationen också här är asymmetrisk, med pedagogern som den med mest makt. Denna realitet motsvarar inte alltid deras personliga upplevelse av situationen där föräldrarna ofta kan verka mäktigare, och det är få pedagoger som till vardags tänker på makt som något som hör till deras yrke och position.⁷⁰

Det är först och främst pedagogern som har ansvaret för att etablera ett personligt förhållande till föräldrarna och för att ta initiativet till att rätta till ett problemfyllt förhållande. Pedagogern har också ansvar för att informera om hur betydelsefullt samarbetet är med hänsyn till barnets trivsel. Hon måste tala med föräldrarna om sina egna och deras förväntningar på samarbetet. Dessutom måste hon tala med dem om deras förväntningar på förskolan. Slutligen måste hon klargöra att samarbete är ett gemensamt ansvar.⁷¹

När ett barn vantrivs på förskolan är det naturligtvis personligt för barnet. När föräldrarna får veta att deras barns beteende är frustrerande för andra vuxna upplever de det väldigt personligt. När en pedagog inte lyckas bygga upp en tillfredsställande relation till ett barn är det en yrkespersonlig

---

⁶³Wessman, 90

⁶⁴Ibid., 73

⁶⁵Kihlbom et al., 25

⁶⁶Lind, 23

⁶⁷Broberg [red.], 181

⁶⁸Moen, 53

⁶⁹Broberg [red.], 182

⁷⁰Jesper Juul och Helle Jensen. *Relationskompetens i pedagogernas värld*. (Stockholm: Liber, 2009.), 188

⁷¹Lind, 169

realitet. Alla parter är personligt berörda, och därför måste den personliga dimensionen vara en aktiv del av samtalen mellan parterna.⁷² Den personliga kontakten är inte alltid en harmonisk kontakt. När vår upplevelse av att ha värde som föräldrar, barn och professionella står på spel, hör det till vår mänskliga natur att vi också blir irriterade, frustrerade och aggressiva. Dessa känslor strider mot de flestas önskan att vara vänliga och samarbetsvilliga, men de är en oundviklig del av alla viktiga problemställningar i mänskliga relationer och är egentligen bara ett tecken på att parterna är seriöst engagerade och har hjärtat på rätt ställe.⁷³

Pedagogen ska prata med föräldrarna om deras känslor i samband med lämningen, om deras osäkerhet, om deras upplevelser av det som är svårt för dem. Hon ska klart och ärligt tala om hur det går, hur barnet har det när det är ensamt med henne och vara öppen för den kritik som föräldrarna kan ha – och det är hon som har ansvaret. Om hon inte säger som det är märker föräldrarna det snart. Då blir de osäkra och tilliten skadas.⁷⁴

Med andra ord går pedagog-föräldrarelationen ofta fel när det uppstår problem.⁷⁵

3.4 Tidigare forskning

Det forskningsområde som ligger närmast ämnet för denna uppsats är övergångar under barndomen. Inskolning i förskolan är en sådan övergång, liksom byte från småbarns- till storbarnsavdelning och senare byte från förskola till förskoleklass eller skola. Att man på många förskolor har åldersuppdelade avdelningar, en med 1-3-åringar och en med 4-5-åringar eller som i vissa fall en avdelning för varje årskull gör i kombination med införandet av förskoleklassen att antalet markerade övergångar i den tidigare barndomen ökar.⁷⁶

De flesta studier som genomförts handlar om övergången mellan förskola och skola/förskoleklass. Det finns inte mycket svensk forskning om övergångar under förskoleåren. Forskning om övergångar under tiden i förskolan (t.ex. vid byte av förskola eller byte till storbarnsgrupp) saknas enligt Ekström m fl. helt. I den internationella forskningen i ämnet övergångar (transitions) riktas det största intresset mot övergångarnas betydelse för barns skolgång och prestationer, varför många studier handlar om övergången från förskola till skola. Det vanligaste perspektivet är ett verksamhetsperspektiv, där organisationen av förberedande aktiviteter är föremål för studierna. Det har dock blivit allt vanligare med studier där föräldrars och/eller barns erfarenheter undersöks och då ofta tillsammans med lärarnas erfarenheter.⁷⁷

Carmen Dallis studie från Nya Zeeland är ett exempel på en studie som utgår från ett föräldraperspektiv. Syftet med den studien var att studera hur olika medverkande aktörer vid inskolning från hem till förskola upplevde och konstruerade mening i förhållande till händelsen. I intervjuerna framträder mönster som visar vad föräldrarna ansåg vara hindrande och främjande vid inskolning, hur de själva agerade vid separationer samt hur de uppfattade att barnet anpassade sig. Dalli uppmanar försiktigt förskollärare att fundera över vilken information, om någon, som är

---

⁷²Juul & Jensen, 198

⁷³Ibid., 198

⁷⁴Lind, 27

⁷⁵Juul & Jensen, 170

⁷⁶Kenneth Ekström, Anders Garpelin och Pernilla Kallberg. "Övergångar under förskoleåren som kritiska händelser för barnet, föräldrarna och verksamheten – en forskningsöversikt". Tidskrift för lärarutbildning och forskning nr 1, (2008): 45

⁷⁷Ibid., 48-49, 52-56

tillgänglig för föräldrarna om vad som förväntas av dem under inskolningstiden och att fundera över om sådan information kanske kunde vara till hjälp för föräldrarna. Hon menar att både förskollärare och föräldrar önskar en tillitsfull och trygg relation. Dalli uppger att hon inte lyckats hitta några engelskspråkiga studier som enbart behandlade föräldrars berättelser om deras erfarenheter av inskolning i förskolan utan ansåg att det var ett relativt outforskat område.⁷⁸ Dr Christine Stephens menar att Dallis resultat visar att pedagogerna kan göra skillnad på övergångens kvalitet och att det därför är viktigt med vidare forskning kring och utveckling av olika sätt att identifiera och möta barns behov och upplevelser under tiden som de skolas in på förskolan.⁷⁹

Familjers erfarenheter av övergångar har också studerats av Lee McIntyre, Eckert, DiGennaro och Wildenger 2007 för att ta fram kunskaper för utveckling av skolförberedande program. I deras studie visar det sig att familjer ofta önskar få ett större inflytande vid sina barns övergångar. De fann också att olika faktorer inverkar på föräldrars deltagande och engagemang. Familjer med mindre ekonomiska resurser rapporterade en lägre grad av deltagande vid skolförberedande aktiviteter.⁸⁰

Gunilla Fredriksson har forskat kring en förskoleavdelnings föräldrakontakt ur föräldrarnas, barnens och pedagogernas perspektiv, och däri ingick bland annat inskolningar. Den aktuella avdelningen bestod dock enbart av 5-6-åringar.⁸¹

Persson har studerat föräldrars föreställningar om barn och barnomsorg ur ett samhälleligt och historiskt perspektiv genom en kombination av enkäter och intervjuer. Han drar bland annat slutsatsen att föräldraskapets villkor skapas av konflikten mellan struktur och vardagsverklighet i det samhälle man lever i, samt att föräldrar hyser allt större tilltro till förskolans möjligheter att ge barnen den nödvändiga sociala kompetens de behöver i ett allt mer kravfyllt samhälle.⁸²

Jag har inte hittat någon forskning som rör just problematiska inskolningar eller föräldrars perspektiv på dessa. Därför kan denna studie anses vara viktig för att den belyser ett helt nytt område.

4. Studiens genomförande

Kvalitativ forskning tar avstånd från en kunskapssyn som utgår ifrån att vi endast förstår verkligheten genom ett visst perspektiv, man menar istället att flera perspektiv är nödvändiga för en djupare förståelse. I kvalitativ forskning används därför ofta olika metoder i kombination för att uppnå en mer mångfacetterad bild av det fenomen som studeras, något som är aktuellt i denna

---

⁷⁸Carmen Dalli. "Learning to be in childcare – Mothers' stories of their child's 'setting in'", *European Early Childhood Education Research Journal*, (1999), 7:2, 53-66

⁷⁹Dr Christine Stephens: "Early Years Education: Perspectives from a review of the international literature". Publicerad 2006, hämtad från <http://www.scotland.gov.uk/Publications/2006/01/26094635/0> 2011-05-15

⁸⁰L. Lee McIntyre, T.L. Eckert, B. H Fiese, F.D DiGennaro & L.K Wildenger. "Transition to Kindergarten: Family Experiences and Involvement". *Early Childhood Education Journal*, 35, (2007) 1, 83-88

⁸¹Gunilla Fredriksson. *Föräldrasamarbete i förskolan – pedagogernas, föräldrarnas och barnens syn på samarbete*. (Lund: Studentlitteratur, 1991.), 7-18

⁸²Sven Persson. *Föräldrars föreställningar om barn och barnomsorg*. (Stockholm: Almqvist & Wiksell International, 1994.)

studie.⁸³

Jag har valt att använda mig av en insamlingsmetod som skiljer sig från hur man oftast brukar göra inom kvalitativ metod och framför allt när man skriver examensarbete. Jag har använt mig dels av respondenternas inlägg på ett internetforum där de beskrivit en självupplevd inskolningssituation som de upplevde som problematisk och därför sökte stöd på forumet, dels av en e-postenkät som jag själv utformat (se bilaga) och som samma personer fått svara på för att beskriva situationen som de ser på den i efterhand.

Eftersom jag inspirerats till detta val av ämne av de texter på detta internetforum som jag läst ville jag gärna ta med det materialet, och det föreföll dessutom mer komplicerat och onödigt att försöka leta upp andra respondenter för att genomföra kvalitativa intervjuer. Jag fascinerats även av den unika möjlighet till att synliggöra inskolningsprocessens fortskridande som foruminläggen gav.

Man kan enligt Sveningsson tala om tre olika sätt att närma sig Internet i forskningen: som en produkt, som en process och som en metafor. Den forskare som utgår från det första synsättet är kanske mest intresserad av att studera mängden av eller innehållet i de meddelanden som användare skickar till varandra i form av text, ljud och bilder. Den forskare som utgår ifrån internet som process är mer intresserad av hur utbytet av information är organiserat och vad det betyder för människor. Den forskare som utgår från internet som en metafor är kanske mer intresserad av datorkommunikation som uttryck för olika tendenser i det moderna samhället, t ex hur vår syn på vad som är verkligt, på samhället eller på identitet förändras.⁸⁴ I denna studie utgår jag från internet som en produkt, jag intresserar mig inte för internet som sådant utan på den information som delas där på det speciella sätt som internetforum möjliggör.

Genom analys av föräldrarnas originalinlägg på forumet och eventuella beskrivningar av progressionen i barnets inskolningssvårigheter belyses föräldrarnas syn på inskolningen så som den var då. Respondenterna som författat dessa inlägg fick sedan besvara en enkät med några öppna frågor gällande deras syn på inskolningen i efterhand, med ett lite annat perspektiv på den svåra inskolningen eftersom viss tid då förflutit. Enkäten formulerades med öppna frågor eftersom deras svar troligen inte skulle låta sig insorteras i enkla teman och eftersom de är av sådan karaktär att det lämpar sig bättre att beskrivas i löpande text. Föräldrarnas syn på hur de önskade att de själva agerat och hur de önskat att pedagogerna agerat för att ge barnet bästa möjliga förutsättningar för en trygg inskolning, samt beskrivningar av hur barnets förskolegång utvecklats i ett litet längre perspektiv kräver utrymme för egna formuleringar och kan inte insorteras i färdigformulerade svarsalternativ.

Denna kombination av insamlande av material ger alltså både insikt i hur respondenten upplevde det då, inläggen som skrevs var en instinktiv reaktion på det som hände i inskolningssituationen. Inläggen lyste ofta av desperation, frustration och maktlöshet, samt reflektioner i efterhand. Att få tag i den typen av material skulle annars vara svårt, att få tag på lämpliga informanter likaså. Fördelen med Internet är att det kan ses som något som kan stärka intervjupersonernas ställning och skydda deras integritet eftersom de kan berätta om känsliga ämnen i skydd av sin anonymitet.⁸⁵

---

⁸³Malin Sveningsson – Elm [red]. *Att fånga nätet – kvalitativa metoder för internetforskning*. (Lund: Studentlitteratur, 2003.), 67

⁸⁴Ibid., 59

⁸⁵Ibid., 96

Urval

Urvalet av informanter skedde genom en sökmotor på ett internetforum där jag sökte efter trådar med ordet ”inskolning” i olika böjningar. Eftersom forumet rensas på historik med jämna mellanrum fanns inte äldre trådar kvar, utan de flesta jag fann var relativt nyskrivna, det äldsta drygt ett år gammalt vid insamlandet. Sedan kontaktade jag författarna till de aktuella trådarna genom ett så kallat ”PM” - personligt meddelande – inom forumet. Alla tio som svarade på det PM:et och ville vara med (samtliga svarande ville det, en svarade dock aldrig) fick också vara med. Eftersom jag själv varit registrerad på det aktuella forumet i drygt fyra år är mitt användarnamn på forumet bekant för de flesta och kan sannolikt av många kopplas samman med de trådar jag skrivit (och skrivit i) och hur jag brukar uttrycka mig. Många uttrycker att de får ett stort förtroende för de som varit med i forumet länge, och detta var troligen till min fördel när det gäller att få de tilltänkta respondenternas förtroende och därmed få dem att ge mig lite av sin tid. I PM:et beskrev jag min studie, förklarade i korta drag varför jag gjorde denna samt ungefär vilken typ av frågor jag skulle vilja ha svar på. Jag skickade även med en länk till det inlägg jag ville använda mig av för att friska upp deras minne. Sedan fick jag genom PM en mailadress till var och en av respondenterna, till vilken jag skickade enkäterna. Jag såg till att skicka varje enkät enskilt för att garantera respondenternas anonymitet inför varandra, om jag skulle ha skrivit dit allas adresser så skulle de andras adresser vara synliga i varje mail.

Denna grupp av respondenter valdes inte för att utgöra något genomsnitt av befolkningen. I den kvalitativa metoden undersöker jag på mikronivå, dvs. går alltså djupare in i ett fåtal personers upplevelser. Frågor om representativitet är inte ett egentligt problem i forskning med kvalitativ ansats eftersom ambitionen inte är att dra generella slutsatser. Även i kvalitativa undersökningar är det dock viktigt att tänka på vilka det är som samtycker till att bli intervjuade och vilka som inte gör det, eftersom det kan inverka på resultatet.⁸⁶ Det är svårt att inte bli fördomsfull när man funderar över hurdana användarna på forumet kan tänkas vara, men det vore nog inte förhastat att anta att föräldrarna som regelbundet bevisar forum för föräldrar överlag kan ses som mer engagerade föräldrar än genomsnittet. De lär också känna sig trygga i att formulera sig i skrift, vilket kan tyda på en högre utbildningsnivå än genomsnittet. Samtliga respondenter är dessutom mammor, det är möjligt att papporna (i de fall de deltog i inskolningen) skulle ha uttryckt sig annorlunda och se saken på ett annorlunda sätt.

Denna studie vill förstå människornas erfarenheter. Man kan inte dra några generella slutsatser utan bara uttala oss om de fall vi har studerat. Däremot kan studiens resultat säga något om möjliga tendenser som delas av större grupper, eller ge värdefulla kunskaper som behövs för att utveckla eller kritisera tidigare studier eller teorier.⁸⁷

Teoretiskt angreppssätt

I analysen av materialet kommer jag att använda mig av grundad teori för att analysera materialet. Grundad teori intresserar sig för sociala händelser och interaktioner.⁸⁸ I grundad teori utgår man från det empiriska materialet istället för en förexisterande teori, men man kan ibland skapa en ny teoretisk modell utifrån sitt material. En central princip inom grundad teori är att hela processen styrs av teoretiskt urval⁸⁹, vilket innebär att datainsamling och analys pågår parallellt. Forskaren behöver därför ha ett flexibelt förhållningssätt och vara beredd att samla in data med hjälp av andra

---

⁸⁶ Sveningsson [red], 91-92

⁸⁷ Ibid., 66

⁸⁸ Alan Bryman. *Samhällsvetenskapliga metoder*. (Malmö: Liber ekonomi, 2002), 23

⁸⁹ Andreas Fejes och Robert Thornberg. *Handbok i kvalitativ analys*. (Stockholm: Liber, 2009.), 38-40

metoder. Inom grundad teori bör forskaren vidare försöka förstå aktörernas sätt att se på saker och ting, utan att för den skull ta deras perspektiv för givna eller tycka som de.⁹⁰

Den grundade teorin utgår från data för att skapa teman, en procedur som kallas kodning.⁹¹ En mycket vanlig kritik mot kodningsförfarandet (temaserandet) inom grundad teori är det potentiella problemet att kontexten går förlorad i det som sägs, och att fragmentiseringen av informationen leder till att det narrativa flytet i vad människor säger går förlorat.⁹² I denna studie har jag dock möjlighet att låta varje respondents historia berättas genom min sammanskrivna tolkning av inlägg och e-postenkät, och sedan presentera de olika temanna.

Jag har tagit fram det material jag har fått från varje respondent (foruminlägg med svar samt e-postenkät) och sammanställt dem till något som blir den personens berättelse (se avsnitt 5). Respondenternas exakta formuleringar har behållits där jag bedömde det lämpligt för att behålla det personliga i varje berättelse. Dessa berättelser har jag sedan läst flera gånger och noterat vad delarna handlar om och skrivit små stödord längs sidan av texten. De stödord jag ansett berör samma ämnen och som framträtt som viktiga för respondenternas syn på den upplevda inskolningen har sedan slagits ihop med varandra och grupperats i teman. De stödord jag ansett berör samma ämnen och som framträtt som viktiga för respondenternas syn på den upplevda inskolningen har sedan slagits ihop med varandra och grupperats i teman.

4.1 E-postenkät

E-postenkäten formulerades på ett sätt som skulle klargöra informanternas syn på inskolningen i efterhand och innefattade frågor om vad de ansåg att både föräldrar och pedagoger gjorde bra och vad de hade kunnat göra bättre, hur de upplevde att pedagogerna hanterade de problem som uppstod samt hur barnets barnomsorgssituation ser ut när enkäten besvaras.

Vid en e-postenkät får man respondentens ord direkt och oredigerat vilket kan ses som en fördel. En annan fördel med e-postenkät är att respondenten har möjlighet att fundera över frågorna och formulera om sig tills han eller hon är nöjd. Den minskar också risken för att intervjuaren påverkar svaren genom sin närvaro. Det skulle kunna hävdas att skriftliga intervjusvar är beroende av respondentens förmåga att uttrycka sig i skrift, vilket då skulle kunna ses som en nackdel. Detta gäller dock inte bara vid intervjuer via internet, utan också vid muntliga intervjuer där respondentens verbala förmåga kommer att färga svaren.⁹³ En annan nackdel är att det är svårt för den som intervjuar att ställa följdfrågor, risken är stor att respondenten tappat tråden när hon eller han väl får följdfrågan.⁹⁴

4.2 Internetforum

När ett medium som ett internetforum används för social interaktion och skapandet av mening, identitet och gemenskap, kan man tala om att en särskild social miljö uppstår. En aspekt som i

---

⁹⁰Fejes, Thornberg, 41

⁹¹Mats Alvesson. *Tolkning och reflektion*. (Lund: Studentlitteratur, 2008), 143

⁹²Alan Bryman. *Samhällsvetenskapliga metoder*. (Malmö: Liber ekonomi, 2002.), 387

⁹³Sveningsson [red], 92

⁹⁴Ibid., 97-98

mångt och mycket påverkar en internetmiljös karaktär är människors syfte med sitt användande. Det sociala samspelet och dess Umgängesregler ser annorlunda ut på en diskussionsgrupp som handlar om politisk debatt än på en som handlar om att leva med HIV. Flera syften kan dock flyta ihop.⁹⁵ När det gäller familjeforum kan väl huvudsyftet med användandet tänkas vara möjlighet till diskussion kring föräldraskap och barnfrågor.

I varje miljö där människor samlas och interagerar med varandra skapas det snart uppsättningar med normer, regler, roller och värderingar som styr interaktionen och avgör vad som är önskvärt beteende, och detta gäller också miljöerna på internet.⁹⁶ På det aktuella forumet finns förstås normer och värderingar, och enligt dessa skulle en falsk historia om en inskolning på förskolan vara helt orimlig. Det finns helt enkelt ingen anledning att inte tala sanning om sådant, men det finns förstås heller ingen anledning att tro att dessa normer aldrig någonsin skulle brytas. Men här hamnar vi återigen vid användarnas syfte med interagerandet på forumet. Vad skulle syftet vara med att beskriva en jobbig inskolning som inte ägt rum? Givetvis kan man ifrågasätta hur nyanserade beskrivningarna är, men syftet med studien är ju inte att få den absoluta sanningen, utan att få ta del av en så aktuell och nära beskrivning av föräldrarnas upplevelse som möjligt.

Närhet på internet ska förstås som något annat än fysisk närhet. Det är istället något som är förknippat med förtroende och känslan av att vi och gruppens medlemmar känner och har någon typ av relation till varandra. Forskaren kanske till och med upplevs som en medlem i gruppen.⁹⁷ Genom att regelbundet uppsöka platsen för observationen och kommunicera och interagera med dess medlemmar lär forskaren känna dem och de lär känna denne. Jag har blivit en del av miljön, jag har en ”röst” som andra uppfattar som bekant, och som de kan dela med sig av sina erfarenheter till.⁹⁸

I jämförelse med forskning utanför nätet innebär forskning på nätet att aktiviteter tenderar att textualiseras. Metodologiskt innebär detta att frågor och problem förknippade med transkribering reduceras eller omdefinieras. Intervjusvar och observationer behöver inte transkriberas till text utan kan granskas om och om igen i sin ursprungliga form utan att forskaren enbart måste lita till sina subjektivt situerade och kanske ofullständiga fältanteckningar.⁹⁹

Texterna som är skrivna som inlägg på internetforumet ingår ju i ett öppet samtal, och påverkas självklart av de svar som kommer in. Jag lägger dock tonvikten på de beskrivningar som respondenten gör av vad som händer och hur hon upplever situationen som pågår på förskolan. De andras inlägg i diskussionen är ofta interaktiva ”kramar” och beskrivningar av situationer som liknar dem respondenten upplever. Ibland ber någon trådstartaren att klargöra och uppdatera om vad det är som händer för att bättre kunna råda i frågan. I den fria texten styr jag inte samtalet alls, det gör andra, utomstående personer på forumet. Här får respondenten berätta sin historia utan inblandning av mig som forskare, de enda som blandar sig i är de andra aktörerna i tråden.

Våra metodval beror vår syn på världen omkring oss är beskaffad, eller med ett annat ord, ontologi. Valet av forskningsobjekt styrs också av hur vi ser på kunskapen och dess väsen – epistemologi. Vad vi väljer att studera har till stor del att göra med vår inställning till vilken sorts material vi ser som tillförlitligt för att ge oss kunskap.¹⁰⁰ Med min egen erfarenhet av detta sociala forum och med

---

⁹⁵Sveningsson [red], 35-52

⁹⁶Ibid., 53

⁹⁷Ibid., 115

⁹⁸Ibid., 109

⁹⁹Ibid., 214

¹⁰⁰Ibid., 58

webbcommunities i allmänhet ser jag det som en givande forskningsmiljö även när forskningsfrågan inte gäller specifikt internetrelaterad kommunikation, jag ser det som att uppgifter på internet har ett värde även utanför sådan forskning. Internets möjligheter till anonymitet och kontakt med andra likasinnade (i detta fall andra föräldrar med egna erfarenheter av lyckade såväl som mindre lyckade inskolningar) personer lockar många att dela med sig av sina liv för att få stöd, råd och för att få ”skriva av sig”.

4.3 Tillförlitlighetsfrågor

Reliabilitet och validitet är begrepp som egentligen passar dåligt för kvalitativ forskning. Syftet är ju här inte att forskaren ska kunna vara utbyttbar (reliabilitet) eller att det redan på förhand är bestämt vad man ska mäta (validitet). Däremot måste den kvalitativa forskaren givetvis vara både saklig och tillförlitlig.¹⁰¹

Paccagnella (1997) hävdar att även om samtal som förs på nätet kan referera till aspekter av deltagarnas liv utanför nätet så bör en forskare aldrig acceptera sådana utsagor utan vidare. Paccagnella menar att även om ett sådant tillvägagångssätt kan verka enkelt och bekvämt så innebär det svårigheter med att kunna kontrollera hur de uppgifter personen lämnade om sitt liv utanför nätet stämmer överens med hans eller hennes liv utanför nätet.¹⁰² Men om vårt intresse ligger i att se på de världar som finns på nätet så kan ett synsätt vara att betrakta nätmiljöerna som sociala verkligheter, och de identiteter som intervjupersonerna skapat åt sig där som ”sanna” oavsett om de stämmer överens med hur individerna lever och ser på sig själva utanför nätet eller inte.¹⁰³

Sveningsson menar att om vi betraktar internet som en social verklighet bland många andra, och vi är intresserade av att se på hur människor lever i denna, så ska vi göra våra studier där. Om vårt intresse däremot rör människors liv och roller utanför nätet ska vi studera dem ansikte mot ansikte. Nu är det emellertid inte alltid så enkelt. Vi ser i dagens samhälle att kommunikationsmedier i ökande utsträckning blandas, liksom vår användning av dem. Varje kommunikationsmedium ses ofta bara som ett medel bland många möjliga. En insikt som börjat diskuteras inom internetkulturforskningen under de senaste åren är också det faktum att internetmiljöerna inte kan ses som isolerade varken från varandra eller från resten av livet utan människor använder flera olika medier för att interagera med varandra. En generellt tillämpbar slutsats av detta resonemang är, att oavsett i vilken miljö en studie görs så bör vi noga tänka igenom hur denna miljö påverkar såväl förutsättningarna för att samla in material som forskningsresultatets kvalitet.¹⁰⁴

Det är viktigt att reflektera över i vilken mån vi kan eller inte kan besvara forskningsfrågan på ett tillfredsställande sätt genom att göra undersökningen på nätet, och att jämföra detta med vad en undersökning utanför nätet skulle kunna tillföra, menar Sveningsson.¹⁰⁵ Utanför nätet skulle det vara mer komplicerat att hitta respondenter, och jag skulle i större utsträckning utlämnas till den lyckliga slumpen och föräldrarnas egna definitioner av vad som är en problematisk inskolning. Genom att läsa deras historier innan de blev tillfrågade om de ville vara med i studien behövde jag inte lägga mycket tid och arbete på sådant material som skulle visa sig oanvändbart i studien. Med detta följde förstås att jag har en stor makt i och med att jag själv definierade vilka inskolningserfarenheter som skulle ses som jobbiga.

---

¹⁰¹ Karin Widerberg. *Kvalitativ forskning i praktiken.* (Lund: Studentlitteratur, 2002.), 18

¹⁰² Sveningsson [red], 60-61

¹⁰³ Ibid., 61

¹⁰⁴ Ibid., 62

¹⁰⁵ Ibid., 215

Vad gäller min egen förförståelse kan man säga att jag tillhör två läger. Jag kan forumet och "känner" många av personerna som skriver där. Jag har personlig erfarenhet av att själv skriva om svårigheter och problem vad gäller mina egna barn och omständigheter kring dem, jag är förälder till tre barn i förskoleåldern, men jag är också blivande förskollärare och har viss erfarenhet av pedagogernas arbetssituation och deras perspektiv och sätt att tala om inskolningar. Man skulle kunna säga att jag sitter på två stolar i den här studien, kanske på gott och ont. Jag har en känslomässig förståelse för föräldrarna och barnen samtidigt som jag har en förståelse för pedagogernas arbetssituation och rammässiga begränsningar. Det finns ju ingen objektiv kunskap, all kunskap som bildas genom denna studie förmedlas ju genom mig som forskare och mina erfarenheter, min världsbild (jfr Sveningsson s 70), men min förhoppning är att jag genom mina erfarenheter kan ge en medkännande och mångfacetterad bild av just några föräldrars syn på en självupplevd inskolning. Det blir förstås en begränsad studie eftersom pedagogerna själva inte får komma till tals, men det är min förhoppning att framtida studier ska tydligare belysa deras perspektiv utifrån denna studies slutsatser. En studie av båda "lägers" perspektiv skulle dels vara svårt att genomföra i en såhär liten studie, dels skulle problem med urval uppkomma, trots att det kanske vore mest önskvärt skulle det nog vara svårt att få båda parter i ett aktuellt inskolningsfall att ställa upp. En studie med båda parter inblandade men i olika inskolningssituationer skulle förstås också vara genomförbar och intressant men inte ge samma möjligheter till insikt i parternas tänkande och kännande.

4.4 Forskningsetik

Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådets etikkommitté, vars verksamhet sedan år 2001 ingår i Vetenskapsrådet, har utarbetat etiska regler för forskning. Enligt dessa etiska regler kan det grundläggande individskyddskravet konkretiseras i fyra allmänna krav på forskningen, nämligen informationskravet, konfidentialitetskravet, samtyckeskravet och nyttjandekravet.¹⁰⁶

Informationskravet innebär att forskaren ska informera berörda om att forskning pågår och om forskningsuppdragets syfte. Detta krav uppfylldes genom informationen som skickades med det PM de som tillfrågades om att vara med i studien fick. Samtyckeskravet innebär att alla som ingår i undersökning ska ha givit sitt medgivande till deltagande i studien. Detta uppfylls i denna studie eftersom alla deltagare gått med på att delta i studien, ingen som jag inte kunde få tag på för verifikation och samtycke har tagits med i studien. Ett annat intressant fall fanns beskrivet på forumet men kunde av denna anledning inte tas med.

Konfidentialitetskravet innebär att alla uppgifter gällande de personer som deltar i studien ska hanteras på ett sådant sätt att deras identitet inte riskerar röjas, deltagarna ska få vara helt anonyma. Detta krav uppfylls i denna studie dels genom att användarnamn och webbadress tas bort och ersätts av fingerade namn, dels genom att e-postenkät och annat material förvaras på ett anonymt sätt. Även om användarna är anonyma på forumet, i den mening att vi inte vet vilka fysiska personer som döljer sig bakom namnen, så kan användarnamnen faktiskt ofta identifieras av andra användare. Detta gäller i synnerhet på små forum med få användare och stor andel stambesökare. Många forskare väljer därför att ändra namnen på de användare som finns i deras material, liksom

---

¹⁰⁶Sveningsson [red]., 176-177

nar namnet på internetplatsen.¹⁰⁷ Jag har i denna studie givit respondenterna och deras barn fiktiva namn, och lämnar inte ut namnet på internetforumet eftersom det då skulle vara möjligt att spåra de aktuella inläggen. Genom processen har jag lyckats så väl med anonymiseringen att jag skulle behöva ta fram flera olika dokument för att verifiera vem som faktiskt är vem i studien.

Nyttjandekravet innebär att uppgifter om personer som samlats in för studien endast får användas för forskning. Detta krav uppfylls genom att jag inte lämnar ut uppgifter till utomstående och kommer förstöra materialet efter att rapporten är färdigställd.

5. Berättelser

I den följande sammanställningen och i fortsatta diskussioner kommer jag ge respondenterna fingerade namn, detta för att underlätta för läsaren att hålla isär de olika historierna och för att göra det lättare att se respondenterna som verkliga personer.

5.1 Karin och Frank

Karin har en son, Frank, som är 1½ år gammal vid inskolningen. Frank har aldrig tidigare gråtit när föräldrarna lämnat rummet, men under inskolningen börjar han med det. Karin lämnar och går iväg redan under andra dagen av inskolning, och sonen blir ledsen, kan distraheras ett tag men blir sedan väldigt ledsen igen. Han vill inte låta personalen få inte röra honom alls efter det.

Inskolningen drar ut på tiden, när de är inne på tredje veckan (av planerade två) visar barnet fortfarande inga tendenser till att bli mindre ledsen, fortfarande vill han inte bli berörd av pedagogerna, och han blir hysteriskt ledsen över varje sak som går honom emot. Karin känner att hon inte får några direkta råd eller stöd från personalen. *”Det känns oändligt och man blir så frustrerad.”* Dessutom har hon och Franks pappa egentligen inte tid att inskola mer, vilket barnet känner på sig, menar hon. Karin har egentligen inte så svårt för att lämna honom när han är ledsen eftersom hon känner sig trygg med att det går över, men som det är nu känner hon stark press från pedagogerna att hon ska lämna Frank, trots att han inte har något förtroende för dem ännu. *”Det är klart att han blir ledsen då”*, menar hon. *”Om det ändå fanns något enklare sätt att få honom att känna tillit till personalen. Men det finns väl inga genvägar antar jag...”* Där tar berättelsen på forumet slut.

I enkäten skriver hon att det som brast mest var informationen från pedagogerna. Det enda de fick veta var vilken tid de skulle vara där och att inskolningen skulle vara i två veckor. Väl där kände de sig inte välkomna alls, och de visste inte vad de förväntades göra. Men redan andra dagen förväntades de lämna barnet till pedagogerna. *”På egen förfrågan fick vi sedan veta hur tiden successivt skulle utökas till längre dagar. När man sedan gick hem första dagen var man orolig för hur nästa dag skulle läggas upp, eftersom man inte fick informationen.”* Karin önskade också att hon och Franks pappa skulle ha blivit inbjudna till att delta i ett samtal kring hur inskolningen skulle läggas upp. Till exempel är de i efterhand kritiska till att de förväntades lämna Frank redan andra dagen. Om de hade tillfrågats hade de haft tid att tänka igenom hur det skulle uppfattats av just deras barn och föreslagit ett annat tillvägagångssätt som hade varit mer skonsamt och effektivt för just Frank.

Jag skulle kunna nämna fler saker där kommunikationen brast, och jag kände mig ledsen och osäker men det

---

¹⁰⁷Jfr Sveningsson [red], 182

handlade som sagt om att jag kände att jag inte kunde prata med pedagogerna. Jag tyckte illa om personalen, och ville inte ge över ansvaret om mitt barn till dem, det är väl klart att Frank inte ville gå till dem då heller!

Karin anser dock att pedagogerna agerade rätt i och med att de inte lät honom skrika, utan om det inte gick att trösta barnet så gick de och hämtade henne. Dessutom upplevde hon att de var snälla och vänliga mot Frank, även om de inte var det mot föräldrarna. Men hon upplevde att de inte tog tag i problemet, de ryckte på axlarna och menade att det blir så ibland, men det går över. Pedagogerna pratade inte med Karin och hennes partner om hur Frank betedde sig på förskolan, men sa ibland att det gick bättre. Hon hade dock velat veta *på vilket sätt* det gick bättre och *varför*.

Frank är i nuläget kvar på den förskola där den här inskolningen ägde rum, och verkar trivas ganska bra. Han går i alla fall självmant över till pedagogernas armar vid lämning, men vissa morgnar gråter han och vill inte gå till förskolan. Karin känner att det egentligen är svårt att veta huruvida en tvååring trivs, men eftersom hon inte tvivlar på att personalen behandlar honom väl känns det inte som att de vill byta förskola i nuläget. Just detta att barnet blir bra behandlat har gjort att Karin nu säger sig tycka om några av pedagogerna, även om relationen mellan pedagoger och föräldrar inte är direkt bra. Det är till exempel sällan som pedagogerna självmant berättar om hur Franks dag varit på förskolan, det är nästan alltid upp till föräldrarna att fråga.

Karin avslutar med enkäten med följande reflektion gällande ansvaret för det som hände:

Så här i efterhand skulle jag ha velat att jag under inskolningen var mer beslutsam i vad jag ville. Jag vet vad som är bäst för mitt barn. Men där mellan måste finnas någon kommunikation, och föräldern ska inte behöva vara den som skapar och upprätthåller denna. Det har man inte ork att göra, när man genomlever en jobbig inskolning.

5.2 Jenny och Ture

Jennys son Ture blir uppflyttad från småbarns- till storbarnsavdelningen när han är knappt tre år. Pedagogerna sätter honom inte på avdelningen där hans storasyster redan går, och inte tillsammans med bästa kompis, utan på en annan avdelning. Detta gjordes enligt Jenny av princip, de ville dela både syskonparet och vännerna, trots att föräldrarna var emot det.

Efter ett par månader har Ture fortfarande inte kommit till ro på sin nya avdelning, lämningarna präglas av gråt och kvällar och morgnar präglas av ångest, och föräldrarna tar återigen upp sitt önskemål om att han ska få flytta till storasysters avdelning där även hans bästa kompis går. De fick till svar att de skulle ”vänta och se”, medan Jenny och hennes partner var oroliga för att alla platser på den önskade avdelningen skulle fyllas upp innan en flytt blev möjlig. Jenny är dock också rädd att de som föräldrar missar något som pedagogerna ser i relationen mellan syskonen och i kompisrelationen.

I efterhand känner sig Jenny både skyldig och utsatt av personalen.

Det är väl ingen som egentligen gör fel men jag tror på att människor är olika och när det handlar om ansvar, anknytning och trygghet så bara måste man/personalen gå in med en öppenhet och **inte** ha inställningen 'så här brukar vi göra och det brukar gå bra... ska du se.' Jag önskar att jag fick vara mer delaktig, att jag var välkommen in. Att min son såg att, och hur, jag kommunicerade med personalen. Att han fick bestämma tempot.

Men ansvaret ligger också på henne själv, menar hon: *”Jag skulle vilja varit klokare. Jag tar på mig allt och känner att om jag bara sagt vad jag kände, och om det som jag faktiskt sa hade uttalats*

tydligare, så kanske det inte blivit så svårt.” Jenny tycker inte att personalen var öppna för att ändra på sitt eget handlande, utan kom bara med tips om hur de (föräldrarna) skulle förändra sitt sätt, lägga fram kläder kvällen före, ge frukt på vägen till förskolan, gå upp tidigare på morgonen, saker som för dem kändes helt absurda och tagna ur luften när problemet var att sonen absolut inte ville gå till förskolan, han satte sig på tvären flera dagar innan det var dags att gå dit. Och när de väl kom dit och det var dags för lämning gallskrek han och höll krampaktigt fast i sina föräldrar. Jenny tror att personalen tyckte att problemet låg helt hos henne och hennes man, medan hon tvärtom anser att det faktum att han inte fick gå med systemen och bästisen i kombination med den dåliga relationen mellan föräldrar och pedagoger var boven i dramat.

I nuläget är han kvar på samma förskola men på den andra avdelningen, med pedagoger som de trivs mycket bättre med, men att få honom flyttad var ändå inte enkelt. *”Det tog ett år innan vi fick honom överflyttad till storasystemers avdelning och vi angav tillslut att det var av praktiska skäl. Fegt? säkert, men man kan inte vänta och se.”* Men trots flytt fanns en viss del av motståndet från Tures sida kvar. *”Det har inte varit helt lätt ändå på den nya avdelningen men vi såg hela tiden framsteg så vi förstod att den här gången var det ett annorlunda ”vänta och se”. Nu längtar han dit och räknar dagarna emellan! :)”*

Jenny lider nu av dåligt samvete för att hon inte reagerade starkare och såg till att tvinga till sig en flytt tidigare. *”Det spelar ingen roll vad jag har för syn, eller inte, på pedagogiken och inskolningssättet... det är min son som är ledsen och han som vill ha mig där! Inget är viktigare än hans känsla just då.”* Hon har dessutom i efterhand fått reda på att det fanns fler problem på den gamla avdelningen som de inte fick reda på, flera barn som var utåtagerande och som inte fick den hjälp de behövde. Detta tror hon också skrämde sonen och bidrog till hans otrygghet.

5.3 Petra och William

Petra hade onda aningar redan innan inskolningen började. Under ett förberedande besök fick hon ett dåligt intryck av personalen, de pratade inte direkt till William utan bara över hans huvud. Dessutom fick de reda på att det inte skulle vara en speciell person som var ansvarig för inskolningen av deras barn, personalen förklarade att det var för att de ville att barnen skulle lära känna alla i personalgruppen direkt. Det kändes inte bra i maggropen, men Petra bet ihop och försökte att inte komma till inskolningen med en förutfattad mening.

Första dagen tyckte hon gick väldigt bra, sonen som var knappt två år gammal visade inga tendenser till blyghet utan lekte själv med de andra barnen och sökte tröst hos en i personalen när han slog sig. Just den pedagogen kände Petra stort förtroende för. Men framför allt ett annat nyinskolat barns ledsenhet gjorde att det knöt sig i Petras mage, och hon tyckte inte om det hon såg av pedagogernas sätt att ta hand om det barnet. Den flickan fick sitta ensam så länge hon inte storgrät, hon satt avsides i sin vagn med nappen och snyftade under hela tiden föräldrarna var borta. När föräldrarna sedan kom berättade inte pedagogerna hur ledset barnet varit, vilket ytterligare skadade Petras förtroende för dem, särskilt eftersom detta pågick under flera dagar och pedagogerna fortfarande inte verkade reagera nämnvärt på flickans ledsenhet, och att ingen tagit beslutet att hjälpa henne att anknyta speciellt till någon genom att erbjuda annan trygghet än vagnen och nappen. När det sedan började bli dags för att Petra skulle lämna William längre stunder berättar hon såhär:

När jag tog upp lämningar så sa jag att 'om han blir lika ledsen som den andra lilla tjejen, då kommer inte vi gå'. Hon sa att det var helt OK, men ville att jag skulle lägga märke till att nu var ju flickan glad igen. Glad =

satt i sele i sin vagn, napp i mun, stirrade tomt framför sig men grät inte längre. :(

Petra blev inte lugnad av det svaret, men kände sig ändå relativt trygg med att lämna sonen som inte visade några tendenser alls till att känna sig otrygg eller bli ledsen av att bli lämnad. Men hon tänkte att *om* han skulle bli ledsen så kan hon ju inte känna sig säker på att hon skulle bli underrättad med tanke på hur det varit för det andra barnet, den tanken skrämmer.

Efter några dagar av lämning blev sonen till slut ledsen efter sin mamma när hon inte var där, det berättade en pedagog. Pedagogerna menade att det var bra att han varit ledsen "det behöver de", ett resonemang som Petra inte förstod alls. Senare började hon förstå att personalen försökte provocera fram gråtsituationer för att de ska få tillfälle att trösta. När Petra vägrade att gå ifrån barnet direkt i hallen trots direkta uppmaningar från pedagogerna och satte sig i ett rum bredvid istället eftersom hon inte tyckte det kändes bra att lämna honom just då, och istället gick när han kommit in ordentligt i leken kom hon ordentligt i passivt aggressiv konflikt med personalen, de hälsade inte och sa inte hejdå, och Petra trotsade deras tidsangivelser och agerade utifrån det hon trodde att barnet skulle må bäst av istället. Nu började känslan av att vilja byta förskola verkligen slå rot i henne. Hon vet att sonen har det bra på förskolan, men om det skulle förändras så litar hon inte på personalen, och hon känner inte riktigt att han är välkommen, tas emot ordentligt när han kommer och får tillräcklig hjälp i leken.

Efter några dagar kommer bakslag:

"Idag hade han varit ledsen på dagis till och från hela dagen, inte velat äta och inte velat sova. Ropade efter oss. De sa att han precis hade pratat om någon annans föräldrar och kommit på att vi inte var där, därför var lite ledsen just när maken kom dit, men han var alldeles rödgråten då. Men så sa de att han hade varit ledsen före lunch med, och när han skulle äta (förmodligen för att han var trött) och hade blivit jätteledsen när han skulle sova. Och så sa de att det är bra för barnen att bearbeta separationen genom att gråta. :(Visst har han dåliga dagar, det är OK, men jag litar inte på dem. Maken hade frågat dem om han sökte tröst hos dem och om de tröstade honom och så och de sa de att de gjorde, men jag litar inte på det. "

I efterhand uttrycker Petra känslan av bemötandet såhär:

Jag önskar att det hade funnits en lyhördhet för oss som föräldrar till just vårt barn. En anpassningsvilja för att även vi skulle trivas och inte bara slussas in i deras system. Vilja till kommunikation och dialog. Jag hade velat bli respekterad för mina åsikter, som avvek från personalens, istället för att få känna att jag var hönsig och att jag fick William att må dåligt på förskolan.

Hon menar att det bara var tur att sonen var såpass trygg att han inte reagerade starkare på konflikten som fanns mellan pedagogerna och hans föräldrar, i många andra fall hade det blivit ännu svårare, tror hon. Petra punktar i enkäten upp följande saker som hon önskar skulle ha gjorts annorlunda:

- *Jag hade önskat att vi erbjudits ett samtal om inskolningen i förhand, då hade mycket av det som blev problem sedan kommit upp och vi hade kunnat prata igenom hur vi skulle göra i vår situation.*
- *Jag borde inte uppmanats att gå när jag kände att det inte var dags.*
- *Personalen borde ha tagit emot honom varje morgon och välkomnat honom in i leken.*
- *Ingen borde ha försökt slita William ur min famn, någonsin.:(*
- *De borde ha ringt när William var ledsen längre än bara en liten stund. Speciellt efter att vi sa att vi förväntade oss det.*

Hon menar att det fanns saker som gjordes bra under inskolningen, men det var inget som konsekvent var bra under hela tiden, utan det var bara lösryckta händelser, som att de någon gång

hälsade ordentligt på honom och faktiskt tog sig tid för honom. Men Petra känner att personalen inte tog tag i problemen utan skyllde bara på henne.

I nuläget går William på en annan förskola, de bytte så fort de kunde. William trivs väldigt bra på det nya stället, och föräldrarna upplever en helt annan öppenhet i relationen till de nya pedagogerna, de känner sig välkomna att komma in en stund för att underlätta lämningar och känner att pedagogerna verkligen ser barnen och involverar dem i samtalen mellan pedagoger och föräldrar.

5.4 Annelie och Saga

Annelies dotter Saga är 2 år och 9 månader när hon skall skolas in på förskola. Det är samma förskola som hennes storasyster Disa går på, men eftersom förskolan är åldersindelad blir det inte på samma avdelning.

Inskolningen är av typen föräldraaktiv 3-dagarsinskolning, och själva inskolningen går väldigt bra, även när Annelie går iväg både på för- och eftermiddagen på den tredje dagen. Den fjärde dagen är det tänkt att barnet ska vara färdiginskolat, men Saga vill inte lämna sin mamma på morgonen, så under dag fyra och fem sitter Clara med vid morgonsamlingarna och går därefter. Saga gråter inte just då, men blir efter en stund väldigt ledsen varpå pedagogerna hämtar hennes storasyster från den andra avdelningen. Då lugnar sig den lilla, men är väldigt dämpad resten av dagen, även om hon stundvis leker bra. Det går lite upp och ned, men på dag åtta är Saga väldigt ledsen och gråter mycket vid lämningen. Annelie känner dock en stark press från pedagogerna att gå ändå, så hon ber dem att hämta Disa från andra avdelningen. Det gör att hon lugnar sig, men pedagogerna på Disas avdelning tycker att det är för mycket att bära för någon som är 4,5 år och de vill inte att de använder den här lösningen fler gånger.

Annelie är rädd för att förstöra den trygghetsrelation som de byggt upp bland annat genom att aldrig under några omständigheter lämna ett ledset barn om de fortsätter som de gjort, med den ökande pressen från pedagogerna att lämna Saga trots att hon är väldigt ledsen. De har möjlighet att ha henne hemma eftersom det är ett syskon på väg, men hoppar de av nu finns ingen chans att få plats igen förrän om ett år, och det är på denna förskola de vill ha sina barn, de menar att det är en ”superförskola”. Men just nu när inskolningen är så är Saga inne i en superblyg period, vilket Annelie tror är förklaringen till svårigheterna vid lämningarna. Saga svarar inte på tilltal från pedagogerna och sitter klistrad mot sin mammas ben. Helst skulle Annelie vilja fortsätta få vara med inne på förskolan, men *”tyvärr verkar personalen tycka att det stör verksamheten för mycket då andra barn blir långtiga efter sina föräldrar när de ser att ett annat barn har sin mamma där..”* Pedagogerna tycker att man bör lämna i hallen, och vill inte att föräldrarna följer med in ens en liten stund för att aktivera barnet innan de lämnar, vilket inte fungerar alls med Annelies familjs vanor och för Sagas blyga sätt.

I efterhand tycker Annelie att det var för lite med tre dagars inskolning, Saga hann aldrig bli trygg. Dessutom hade hon önskat att pedagogerna varit mer öppna för just deras behov och inte hänvisat så mycket till hur det ”brukar” gå till. De testade dock att Saga fick gå korta dagar måndag-fredag istället för lite längre dagar tre dagar i veckan för att rutinen skulle bli väl inarbetad, det underlättade lite men löste inte problemet. Annelie tycker att pedagogerna varit lyhörda och uppskattar väldigt mycket att Sagas inskolningsfröken fortfarande alltid är den som möter dem i hallen, en lösning som framkommit just för hennes skull. Hon går alltså fortfarande kvar på den aktuella förskolan, främst för att storasyster redan går där, men också för att de har stort förtroende

för Sagas inskolningsfröken. Den andra pedagogen gillar föräldrarna dock inte riktigt då de tycker att hon är för framfusig och inte kan känna av och förstå de blyga barnens behov, de upplever att hon favoriserar de orädda barnen, vilket utesluter Saga.

5.5 Maria och Helmer

Inskolningen gick utan problem och sonen började på förskolan. Till en början var drygt 2-åriga Helmer bara ledsen vid separationen, och det kändes okej för Maria, det gick över snabbt. Men sedan började han vara ledsen under dagarna, flera gånger per dag. Då börjar det kännas väldigt svårt för Maria. Hon känner att hon sviker sitt barn, är rädd att Helmers tillit till människor och livet ska skadas. Hon har dock förtroende för personalen eftersom de är öppna med om han varit ledsen och berättar hur han blivit glad igen.

Helmer börjar efter ett tag agera ut mot sin mamma, med stora känsloutbrott och skrik, vilket hon ser som en reaktion på separationerna; *"det är klart att han är arg (?) på mig som lämnar honom varje dag, han vill väl "straffa" mig och kanske undersöka om jag fortfarande älskar honom villkorslöst?"* Hon fruktar att de kommer måsta vänja sig vid att det är såhär, att gråt vid och under separation är något ofrånkomligt. Men efter ett samtal med en av pedagogerna där pedagogen beskriver vid vilka situationer han brukar bli ledsen och hur de brukar trösta honom börjar det kännas lättare. Det är ledsenhet utan uppenbar anledning (såsom trötthet, smärta, besvikelse osv.) som känns svår att leva med, tycker Maria.

Helmer beskriver alltid förskolan i positiva ordalag, utom på morgonen när de är på väg dit. Men efter några dagar kommer ytterligare svåra tider med "oprovocerad" saknad efter mamma.

Personalen säger att längtan efter mig liksom kommer över honom när han inte har något för sig, om det är lugnt och inte händer något hela tiden. Jag tycker det känns förfärligt jobbigt och jag tänker på vad jag gjort fel som gör att Helmer är så bunden till mig. :(När vi är tillsammans uppfattar jag (och andra) honom som väldigt social och framåt men han behöver vara med mig.

Men så, fem dagar senare vänder det igen och börjar kännas stabilt. Maria skriver ett inlägg på forumet som är fullt av glädje och hopp inför framtiden. Ytterligare några dagar senare uppdaterar Maria i tråden och skriver att hon lämnat "en glad liten kille" på förskolan den dagen. I enkäten berättar hon att den sju dagar långa inskolningen egentligen gick utan problem, det var veckan därefter och ytterligare några veckor som gråten ständigt var närvarande. Maria beskriver att hon var konstant orolig under denna tid, hon var inte van att vara utan sitt barn, och speciellt inte under de här omständigheterna. Maria är dock glad över den fina kontakten hon hade med framför allt två av pedagogerna. Hon kände sig trygg och respekterad, att pedagogerna respekterade hennes familj och deras önskemål, och hon kände att hon kunde berätta om sin ängslan och att de bekräftade och lugnade henne. Pedagogerna sa att eftersom Maria var Helmers mamma och kände honom bäst så var det hon som kunde hitta den strategi som fungerar bäst för dem.

Jag kom snabbt fram till att det skulle bli mindre lidande vid lämningen om det gick fort, att jag dröjde mig kvar och kramade en extra stund blev bara jobbigare för både sonen och mig. När jag kom fram till det och berättade för pedagogerna så stöttade de mig i det och tog min gråtande pojke i sin famn och jag gick. (jag gråter nu när jag tänker tillbaka på det!) Sen ringde jag alltid efter en stund och då hade han alltid slutat gråta. Pedagogerna sa att jag fick ringa så mycket jag ville, och jag ringde varje dag och dom berättade ärligt hur det var.

Just detta att pedagogerna varit ärliga även när det varit jobbigt är väldigt viktigt för Maria:

Att de var ärliga betydde mycket för mig. En av dem är inte lika öppen och ärlig och henne har jag svårt för idag. Jag vet att hon inte berättar riktigt hur det varit så jag litar inte på henne när hon säger att det varit en bra dag.

Helmer är fortfarande kvar på den aktuella förskolan eftersom kontakten med pedagogerna alltid fungerat bra och föräldrarna har stor tillit till dem. Han verkar trivas väldigt bra där, och föräldrarnas relation till pedagogerna beskriver Maria som ”bra och öppen”.

Jag pratar mycket och frågar och vill veta, och dom berättar mycket för mig. Jag har berättat hur jag tänker och varit öppen med när jag varit ledsen och orolig, och jag tror det bidrar till en god relation. Dom har varit mjuka och tillmötesgående och själva berättat om sina barn och att dom vet hur det känns, och det har betydtt massor för mig.

5.6 Åsa & Nils

Nils börjar på förskola strax innan han fyller två år. De två första veckorna går bra, sedan följer två väldigt dåliga veckor med mycket gråt och allmän ledsenhet. Pedagogerna menar att det är ett ”klassiskt bakslag” och vill att Åsa ska hålla sig borta så Nils söker sig till dem istället, men Åsa håller inte med utan tror fullt och fast att det beror på att Nils inte kunnat knyta an till någon i personalen. Hon skriver såhär:

Jag förstår att ur förskolepersonalens perspektiv så är det så, går mamma så knyter barnet an till personalen. Det är ju så det ser ut för dem, men ur mitt perspektiv är det inte det bästa sättet att skapa en trygg anknytning. Enligt mig handlar det om en överlevnadsinstinkt/anpassningsförmåga hos barnet, försvinner tryggheten (mamma eller pappa) tyr man sig till den som är där för sin överlevnads skull (ett litet barn klarar sig ju faktiskt inte själv). Jag vill istället att anknytningen ska skapas medan jag är där (i bakgrunden medan personalen tar kontakt) och när den är etablerad kan jag lämna över. På så sätt får man en trygg anknytning istället för vad jag tycker är en ”nödanknytning”.

Det blir inte bättre utan snarare sämre och sämre, efter ett halvår blir han fortfarande ofta ledsen och klarar inte alls när rutiner bryts, något som aldrig varit ett problem hemma. Åsa tror att det beror på att han fortfarande inte känner sig trygg på förskolan.

Så en dag när de kommer till förskolan ska de vara ute trots att de aldrig brukar vara ute på förmiddagen, för några ur personalen ska ha möte inomhus. Åsa önskar att någon berättat detta dagen före, för nu blir Nils väldigt orolig och Åsa får stanna kvar en halvtimme för att han ska bli lugnare. Under tiden ser hon ett annat barn som går omkring i hörnet av gården och gråter i tio minuter innan någon uppmärksammar det. Och när Åsa sedan måste gå gråter Nils hysteriskt och en pedagog måste hålla fast honom för att han inte ska springa efter henne.

Åsa skriver att hon själv har en ambivalent inställning till förskolan och att det förstås påverkar även Nils, och kommer med hjälp av andra på forumet fram till denna slutsats:

Det (hennes inställning, min anm.) skapar nog en konflikt i honom. Jag kanske en gång för alla ska bestämma mig för att nu är det såhär, han ska gå på dagis och jag måste gilla läget och kanske förklara för honom att nu har jag bestämt att du ska gå på dagis för att jag tror att det är bäst för dig.

Åsa önskar i efterhand att hon hade fått träffa personalen innan inskolningen började för att prata igenom hur inskolningen skulle gå till. Hon önskar också att de hade haft en ansvarspedagog, men personalsituationen på avdelningen var väldigt rörig då, med vikarier och annan personal som inte

skulle höra till avdelningen eftersom förskolan var nystartad och höll på att renoveras. Hela situationen påverkade hennes intryck. *”För mig kretsade ju allt givetvis kring in sons inskolning och anknytning, medan personalen hade en del annat att tänka på.”*

På frågan om hur hon tyckte att pedagogerna hanterade situationen skriver hon såhär:

Förskolechefen gick in och hjälpte till med honom när vi märkte att han inte tydde sig till någon av pedagogerna, och gjorde sig själv till ”övergångsobjekt” eftersom han snabbt fick förtroende för henne. De pedagoger som var på avdelningen tyckte nog mest att jag var jobbig, men var väldigt trevliga när jag var där eftersom de visste att jag hela tiden gick direkt till förskolechefen när jag såg något jag inte gillade. Efter att jag hört en av pedagogerna säga till min son ”att sluta grina” när han var ledsen för att jag hade gått, och jag hade haft ett långt samtal med förskolechefen, var de överdrivet trevliga. Vilket bara gjorde mig misstänksam.

De funderade på att byta till en privat dagmamma när de fick chansen, men då hade det precis börjat gå lite bättre och därför beslutade de sig för att låta honom gå kvar på förskolan. De tyckte inte det var värt risken att han skulle få ”börja om” och vara ledsen på ett nytt ställe. Strax efter inskolningen började två nya pedagoger på avdelningen, och den nya personalen trivs de väldigt bra med. Nils har hittat en ”favoritfröken” och verkar trygg och glad, men de pedagoger som var med vid inskolningen har familjen fortfarande svårt för och de är *”inte glada över att de jobbar där”*.

5.7 Runa & Karin

Karin börjar förskolan när hon är lite drygt två år. De fick en ansvarspedagog och en plan över hur inskolningen var tänkt att gå till, två veckor skulle det ta. Men Runa har bestämt sig för att hon inte tänkte lämna Karin om hon var ledsen eftersom det går emot hennes principer som förälder.

Typ dag 2 ville fröken att jag efter 1-2 timmar skulle sätta mig i personalrummet, jag sa det till Karin som sen började gråta och då försökte fröken lyfta henne och putta ut mig varpå jag fick pressa mig in igen (smått absurd situation faktiskt) och förklara att jag inte kommer att gå så länge Karin är ledsen!

Runa ville inte provgå och sedan vända om Karin blev ledsen utan var med i leken tills hon var säker på att Karin skulle tycka att det var okej att hon gick, och var sedan väldigt tydlig med avskedet. Det tog ändå lite tid. *”Jag upplevde att Lova var helt inskolad runt 6 månader efter starten, efter 3-4 veckor kom en period då lämningarna tog en timme eller mer vissa dagar.”*

Runa önskar att de skulle ha erbjudits ett samtal med pedagogerna där de gemensamt skulle komma fram till hur inskolningen skulle gå till. Det blev ju väldigt märkligt när pedagogen försökte knuffa ut Runa eftersom hon tydligen inte förstått vad Runa hade för utgångspunkter och förväntningar inför inskolningen.

Runa tyckte det var bra att

...en fröken tog på sig inskolningen och försökte skapa en egen, god relation till barnet i försiktig takt. Först var jag, barnet och fröken ensamma inne en förmiddag och sedan togs några få barn in allteftersom så att de kunde lära känna varandra och den dagliga verksamheten i lugn takt.

Runa uppskattade också att ansvarspedagogen var

...väldigt lyhörd och försökte inte pressa varken mig eller barnet att gå fortare fram i inskolningen än vi ville. Jag fick sitta i personalrummet varenda dag i en vecka extra fast de tyckte att jag kunde gå hem.

Karin går nu hos en dagmamma och Karin är nöjd men föräldrarna trivs inte så bra utan tycker att hennes beskrivning av verksamheten inte stämde och att de dessutom har motstridiga åsikter i flera

frågor. Hos dagmamman finns det heller ingen annan att gå till för hjälp med att lösa konflikter mellan hemmet och dagmamman, vilket ger en mer otrygg situation.

5.8 Elin & Mira

Mira är 1,5 år gammal när hon börjar på förskolan. Det är en småbarnsgrupp med 15 barn där personalen är flexibel med inskolningen (de har hållit på med Miras inskolning i fyra veckor första gången Elin skriver på forumet), och Elin är frustrerad över att det *ändå* inte funkar. Deras problem är att Mira inte vill bli lämnad, trots att hon verkar trivas med verksamheten och de andra barnen, det är bara personalen hon är avvaktande mot. ”*Hon har ju fattat att det är de som är "elaka" och håller i henne (i försök att trösta och distrahera) när jag går.*”

Elin tror att Mira känner av att hon inte känner förtroende för personalen.

Jag tycker det är viktigt att visa respekt för barns känslor och integritet och att vara allmänt lyhörd. Det tycker inte jag att de gör... Hela dagssituationen ger mig väldigt starka vibbar från min lekis- och lågstadietid som jag upplevde som väldigt regelstyrd och inriktad på att göra alla barn lika.

Pedagogerna har inte förståelse för att Elin inte vill lämna ett gråtande, otryggt barn och motsättningarna mellan pedagogerna och föräldrarna blir allt större. Hon skriver:

Mitt stora dilemma är att Mira har börjat komma in i gruppen och trivas med de andra barnen, det känns så dumt att bara bryta det då. Annars hade jag nog inte tvekat att byta dagis på en gång om vi hade haft en annan plats.

I efterhand önskar Elin att hela situationen på förskolan hade varit annorlunda under inskolningen. Det pågick 5-6 inskolningar av ettåringar samtidigt som några återvändande barn hade det jobbigt med att komma tillbaka efter sommarlovet. Dessutom var en i personalen bara där tillfälligt och ersattes efter ett tag.

Som det var när Mira började var vi där några timmar om dagen max i en stökig miljö och förväntades börja lämna efter en vecka. Det passade inte oss alls, särskilt som både jag och Sara tog mycket illa vid oss av andra barns gråt (och att de inte tröstades tillräckligt). Vi var definitivt inte redo att lämna efter bara en vecka, och när jag – efter påtryckningar – till slut försökte gå ifrån blev det bara gråt och jobbigt.

Elin tycker ändå att det fanns en del lyhördhet från personalens sida trots att det började fungera bra för Mira på förskolan först efter ungefär tre månader och att hon hade en bra dialog med Miras ansvarspedagog. Däremot var det värre med en annan av pedagogerna:

En pedagog låtsades som att det inte fanns något problem med vår inskolning, eller möjligen att det var jag som var problemet. ’Alla barn gråter, det är helt normalt. Jag har jobbat här i fyrtio år och vet vad jag pratar om. Det går över...’ (Det ökade inte mitt förtroende för henne kan jag säga.)

Elin tycker fortfarande att det är lite jobbigt att träffa den pedagogen fastän hon inte jobbar på hennes barns avdelningar längre.

Mira är kvar på samma förskola (men numer på storbarnsavdelning) och de trivs väldigt bra. Även den andra inskolningen (vid avdelningsbytet) var jobbig, vilket Elin tror mycket beror på deras erfarenheter vid den första, men nu trivs de äntligen.

Elin har dock insett att hon nog inte var den lättaste av föräldrar att ta emot på förskolan:

Jag har klagat en del på personalen här, men måste få säga att min egen attityd kanske också kunde ha varit annorlunda. Jag hade väldigt svårt att lita på personalen, svårt att släppa Mira till dem, och det kände hon säkert av. Jag har insett (efter att ha skolat in ännu ett barn) att jag har väldigt svårt att släppa mina barn till andra, jag känner liksom att jag sviker dem. (Och barnen vill såklart vara hos mig om de får välja, jag är deras primära anknytningsperson.)

5.9 Klara & Alfred

Alfred är knappt tre år när han ska börja på förskolan. Klara har fått ett dåligt intryck av ansvarspedagogen, hon verkar barsk och sur, men Klara har bestämt sig för att ge det en ordentlig chans ändå. På dag fyra av inskolningen tycker ansvarspedagogen att Klara ska gå hem en stund, vilket hon gjorde.

Det gick inte bra, Markus hade varit orolig av och till och till slut blivit ledsen när de skulle äta mat. Då ringer hon och säger att han är ledsen, men kom inte hit på en gång, vänta en halvtimme 😞. I bakgrunden hör jag honom gråta förtvivet. Jag sprang dit på en gång kan jag säga och fann honom jätteledsen i frökens knä. Hon blev lite stött över att jag kom direkt och sa att på måndag så lämnar du direkt och bara går, annars tror han att det går bra att du också går på dagis.

Och imorgon är det måndag och jag känner att det är alldeles för tidigt att bara lämna honom så abrupt 😞. Han känner ju knappt fröken ens. Jag vet inte hur vi ska göra, mitt intryck av henne består, tom jag är nästan rädd för henne. Jag tycker att de är på tok för hårda mot barnen där, tvingar på dem normer jag inte vill och det känns ganska gnatigt och glädjelöst där. Samtidigt undrar jag om det kanske bara är jag som är hönsig, och håller tillbaka Alfred. Men jag vill ju att han ska få gå på dagis, bara inte så... brutalt kanske. ☹️

Alfred vill att Klara ska följa med på förskolans skogsutflykt som var på måndagen, vilket hon gör. När hon försöker förklara för pedagogen möts hon inte av någon förståelse.

Båda fröknarna var uppenbart missnöjda att jag var med och ingen av dem pratade vare sig med Alfred eller mig. Antagligen hade de talats vid när de var inne för efter ett tag kom andra fröken och frågade hur jag och Alfreds fröken planerat resten nu då (det visste hon ju att vi inte hade) Skulle inte du lämna idag? Jo, men - jag förklarade, men hon fortsatte bara snorkigt - jaha, så du har inget jobb som du måste gå till då? Sättet hon sa det på - jag tror sällan att jag blivit så idiotförklarad i hela mitt liv. Det känns verkligen hemskt. Sedan var det tydligen dags för mig och Alfred att gå hem efter 45 min i skogen utan att någon ens försökt prata ordentligt med Alfred. 😞

Många skriver i tråden och blir upprörda och uttrycker empati för dem. Klara skriver: *”Tack för era svar. Först tänkte jag att jag var överkänslig, men det är nog inte så.”*

I efterhand önskar Klara att pedagogerna hade lyssnat mer på henne och respekterat att hon som förälder känner sitt barn bäst. Hon önskar att de hade kunnat lita på att det skulle gå bra om det fick ta lite mer tid och inte forcerats så mycket.

Alfred är kvar på samma förskola, för strax efter inskolningen blev ansvarspedagogen sjuk och ersattes av en pedagog som Klara kallar ”underbar”. Efter ungefär ett halvår kom dock ansvarspedagogen tillbaka och då blev det ”jobbigt” igen. Men det visade sig att sjukdomen hade förändrat henne till det bättre och att hon blivit mer ödmjuk, lyhörd och bättre på att lyssna på barnen. Alfred och Klara trivs bra på förskolan nu.

5.10 Stina & Emil

Emil är 2 år och 10 månader gammal när det är dags för inskolning. Egentligen skulle väl Stina vilja fortsätta ha honom hemma, men det blir för svårt att hitta kompisar åt honom när ”alla” går på förskola. Stina är dock inte ett dugg orolig inför inskolningen, utan finns det något hon är orolig för är det för hur förskolevistelsen ska påverka Emils personlighet.

På morgonen den första dagen var Emil lycklig och full av förväntningar, äntligen skulle han få börja på ”dagis”! Men välkommandet var inte riktigt som de tänkt sig, ingen av pedagogerna presenterade sig för dem, och en hälsade inte ens. De fick inte komma in i kapprummet för att se var Emils krok var, utan fick bara vara ute på gården. Emil som varit så sugen på att börja förskola blev genast väldigt osäker och klängde mest på sin mamma. De kompisar som han kände hemifrån som gick på förskolan verkade han inte känna igen, och ingen av dem närmade sig honom.

Stina försökte göra som det brev som de hade fått hem gällande inskolningen beskrev, nämligen hålla sig helt passiv och låta pedagogerna introducera leksaker och lekar för honom, men hon upplevde inte att någon av pedagogerna tog några initiativ till det alls. Och påsen med extrakläder fick hon bära med sig hem igen eftersom ingen visat var hon kunde hänga den. Stina beskriver den första dagen som ”en katastrof”, och tänker dagen efter komma en kvart tidigt och kräva att någon visar dem var Emils hylla är och funderar också på att kräva en inskolningsfröken så att det ska finnas någon som tar ansvar för att få honom att trivas. Emil är i alla fall fortfarande sugen på att gå till förskolan dagen efter.

Stina och hennes man bestämmer dock att om Emil fortfarande inte har roligt på fredagen så stannar de hemma veckan efter och tar därefter beslutet om de ska fortsätta eller säga upp platsen. Hon hade svårt att känna förtroende för pedagogerna då hon tyckte att deras bemötande av dem var bristfälligt.

Det var så klart ett problem att jag inte kände förtroende för dem och jag tror att allt hade gått mycket lättare om de hade försökt bygga en rimlig relation med mig istället för att försöka få mig att gå. De förväntade sig att jag skulle lita på dem trots att de inte lyckats inge förtroende och jag tror att det var en stor del av det egentliga problemet.

Under den tredje dagen ser Stina till att själv gå och presentera alla pedagoger för Emil (för nu visste i alla fall hon vad de hette), och sedan tog den pedagog som tidigare tagit lite mer initiativ än de andra med sig Emil och ett annat barn in på avdelningen för att visa leksakerna. Det verkade gå jättebra, han fick lite äpple och ville sedan gärna fortsätta leka på gården när det var dags att gå hem. Stina började känna sig hoppfull. Hon såg till att få ett samtal med två av pedagogerna kring det hon upplevde var problemet, och de började därefter ta emot Emil mer aktivt. Stinas krav var att han i alla fall skulle ha fått ögonkontakt och bytt några ord med någon av pedagogerna innan han sprang in och lekte. När det börjar bli dags att låta Emil vara kvar på förskolan själv så leder inte det till några problem alls, han leker på, nöjd och glad och verkar inte sakna sina föräldrar nämnvärt. Stina har en teori om varför det till en början gick så fel:

Vad gäller min egen roll önskar jag att jag hade tagit mer plats och byggt upp en egen relation med personalen, men som det kändes då ville de bara att jag skulle gå därifrån. Jag tror egentligen det stora problemet på förskolan vara att personalen inte trivdes tillsammans och det var det som gjorde att de inte kunde ordna en mer strukturerad inskolning med inskolningsfröken och förberedande samtal.

6. Analys

Trots att respondenternas historier om förskolestarten skiljer sig åt en hel del, några har till exempel hela tiden fullt förtroende för pedagogerna medan andra inte alls har något förtroende för någon av pedagogerna, finns teman som på olika sätt återkommer i berättelserna. De fem temana jag funnit genom analys är 1. information – kommunikation – flexibilitet, 2. bemötande av barnen, 3. konflikt, 4. föräldrarnas utgångspunkter, samt 5. förskolans förutsättningar. Dessa teman hjälper till att besvara vissa av studiens frågeställningar som i det följande besvaras under varje underrubrik (en för varje frågeställning); bemötande, föräldrars och förskolans förutsättningar, föräldrars lösningar samt pedagogers lösningar.

6.1 Bemötande

Frågeställning: *Hur blir barn som har svårt att känna sig trygga under sin inskolning och deras föräldrar bemötta under inskolning och tiden närmast efter? Hur önskar föräldrarna att de blivit bemötta?*

Tema 1: Information – kommunikation – flexibilitet

Föräldrarna i studien önskar att de hade fått information i förväg gällande inskolningsschema och pedagogernas syn på inskolningsprocessen. De flesta respondenter efterlyser även en kommunikation kring inskolningsprocessen och ett visst inflytande över denna, att det skulle finnas en större flexibilitet från förskolans sida. De vill också ha pålitlig information om hur barnet har det och betar sig under den tid då föräldrarna inte är där. Maria menade att hon litade på pedagogerna just eftersom de berättade även det som var svårt att höra, även om det varit en jobbig dag och barnet varit ledset, medan Petra som såg hur pedagogerna undanlät att berätta för andra föräldrar att deras barn varit ledset under större delen av dagen tappade all tillit till pedagogernas information.

Flera av respondenterna hade också problem med kommunikationen med pedagogerna, Jenny hade önskat att sonen hade fått se att – och hur- hon kommunicerade med pedagogerna, för att han skulle känna sig tryggare med dem. Men en fungerande kommunikation uppstår inte av sig själv, någon måste ta initiativet, och Karin skriver att hon som förälder inte kan ta ansvar för att uppta och upprätthålla kommunikationen med personalen, hade hon inte ork med när hon gick igenom en jobbig inskolning.

Samtliga respondenter upplevde en stark press från pedagogerna att lämna barnet även fast de själva inte kände att de själva och barnet var redo, i ett fall tog det sig till och med fysiska uttryck då Runa nästan pressades ut ur ett rum medan Karin grät över att hon skulle gå. Maria kände sig dock respekterad som förälder och Runa kände att det var positivt att pedagogerna var öppna nog att låta henne sitta i personalrummet fastän de egentligen tyckte att hon skulle gå hem. Men Petra och Klara kände att de inte respekterades alls och att det inte fanns något utrymme för flexibilitet.

Föräldrarna önskade även att de fick en del inflytande över inskolningen, framförallt över när de skulle lämna barnet första gången, flera kände sig pressade att lämna tidigare än de kände att barnet var redo för att bli lämnat ensam med pedagogerna.

Tema 2: Bemötande av barnen

Hur pedagogerna bemöter både det egna och andras barn nämner de flesta respondenter som mycket betydelsefullt för vilken uppfattning man som förälder får av verksamheten. Klara, Stina och Petra upplevde att pedagogerna inte tog sig tid att hälsa ordentligt på barnet. Stina får själv ta på sig

ansvaret för att alla pedagoger ska bli presenterade för hennes barn och Klara berättar att konflikten mellan henne och pedagogen (om när Klara ska lämna Alfred) går ut över Alfred då pedagogen inte pratar med honom som ”straff” för Klaras beteende. Runa var dock nöjd med att ansvarspedagogen försökte skapa en god kontakt med hennes barn i maklig takt.

Petra, Åsa och Elin berättar att de blev illa berörda av vad de såg av pedagogernas bemötande av andra barn som var ledsna. De upplevde att de grät utan att bli tröstade av pedagogerna. Detta gjorde att de blev ännu mer tveksamma till att lämna sina barn hos dem.

Tema 3: Konflikt

I alla respondenters historier finns en viss konflikt mellan föräldrar och pedagoger gällande när det är dags för föräldern att gå. I tre av fallen uppstår allvarligare konflikter då det visat sig att man inte har samma uppfattning om hur inskolningen ska gå till. Petra och Klara hamnar i passiv aggressiv konflikt med ”sina” pedagoger vilket innebär att pedagogerna slutar hälsa och nonchalerar dem. Åsa väljer att gå till förskolechefen med sina problem med personalen vilket leder till att de är överdrivet trevliga mot henne, som hon upplever det för att undvika att hon klagat mer. Detta leder dock till att hennes förtroende för dem skadas än mer.

Slutsatser:

Gunilla Niss ställer frågan ”Hur kan barn och föräldrar få tilltro till att en dittills okänd förskola är en trygg och trevlig plats även när föräldern har gått sin väg?”¹⁰⁸ Och det är väl det som är själva kärnan i inskolningsproblematiken, föräldrarna förväntas lämna sina barn till människor de bara får några dagar på sig att lära känna, och det är inte konstigt om de blir osäkra om de under denna period hinner se att pedagogernas information till andra föräldrar om hur barnet har det inte stämmer överens med verkligheten. Att de upplever att pedagogerna inte tröstar ledsna barn i för föräldern tillfredsställande utsträckning påverkar deras uppfattning om förskolans miljö för deras barn negativt.

I vissa fall är föräldrarna missnöjda över hur det egna barnet tas emot, de upplever att de inte får kontakt med någon vuxen eller ens hälsas välkommen när de kommer till förskolan. Det försvårar inskolningen och i förekommande fall överlämningen eftersom barnet inte vet vem som är tänkt att ansvara för det när föräldern sedan ska gå utan känner sig övergiven. Föräldrarna skulle önska ett varmt mottagande både i början av inskolningen och senare, när föräldrarna förväntas lämna barnet direkt när de kommer.

Ett omfattande problem har varit föräldrarnas och pedagogernas olika inställningar till vad som är en acceptabel nivå av ledsenhet vid lämning och när man anser att barnet är tillräckligt anknytt till pedagogerna för att lämnas. I några fall har pedagogerna uttryckt att föräldrarna borde lämna barnet för att det då ska få chans att anknyta till dem, att det skulle vara omöjligt under tiden föräldern är där. Men flera av föräldrarna förväntar sig att kunna gå ifrån utan att barnet blir ledset, de tolkar gråten som ett tecken på otrygghet och att barnet behöver anknyta ytterligare till pedagogen/-erna innan han/hon är redo för att föräldern ska gå därifrån.

När det uppstår konflikter tar pedagogerna sällan initiativet för att lösa dessa och de agerar i vissa fall på ett sätt som inte överensstämmer med en professionell hållning. Deras sätt att hantera problemen skadar föräldrarnas förtroende för dem.

---

¹⁰⁸Magnus Kihlbom, Birgitta Lidholt och Gunilla Niss, 25

6.2 Föräldrars och förskolans förutsättningar

Frågeställning: *Hur påverkar föräldrarnas respektive pedagogernas utgångspunkter förskolestarten?*

Tema 4: Föräldrarnas utgångspunkter

Föräldrarna som kom till förskolorna hade alla olika erfarenheter, förhoppningar och förväntningar inför förskolestarten. Alla hade en uppfattning om hurdan förälder de är och hur de tycker att barn bör behandlas. Dessutom ledde svårigheterna att kommunicera tillfredsställande med pedagogerna eller det de såg av hur de behandlade andra till att de i vissa fall började tycka illa om dem. I vissa av berättelserna framgår också att föräldrarnas egna känslor för pedagogerna påverkar viljan att gå ifrån barnet. Stina kände att personalen förväntade sig att hon skulle lita på dem trots att hon inte tyckte de lyckats inge förtroende. Karin tyckte rent illa om personalen och insåg att det gjorde det svårt för hennes barn att bygga upp en bra relation till dem. Klara var rädd för en av pedagogerna.

Många av respondenterna kom till förskolan med en stark övertygelse om att de själva vet bäst när deras barn är redo att bli lämnat och att hela inskolningen kunde försvåras om inte barnets trygghet fick styra när och hur föräldrarna skulle gå ifrån det. De förklarar detta lite olika, men till exempel Annelie är rädd att den trygghet de byggt upp i Saga skall raseras om hon lämnar henne när hon är ledsen. Runa låter lämningarna efter inskolningsperiodens slut ta en timme eller mer om det krävs för att hon ska slippa lämna Karin när hon är ledsen. Åsa upplevde att pedagogerna ville att hon skulle gå, att de tyckte att hennes närvaro omöjliggjorde att barnet anknöt till dem, men Åsa var inte nöjd med vad hon kallar ”nödanknytning” där barnet tyr sig till pedagogerna i brist på alternativ, utan ville att hennes barn verkligen skulle känna sig trygg innan hon kunde lämna honom.

Föräldrarna beskriver också olika typer av självkritik, Jenny önskar att hon uttryckt sig tydligare och krävt det som behövdes tidigare än hon gjorde istället för att låta pedagogerna styra, Åsa och Elin tror att deras egen inställning till förskolan och pedagogerna gjorde det svårare för deras barn att känna sig trygga där, och Maria undrar under en period i inskolningen vad hon gjort för fel som gör att hennes barn är så hårt bunden till henne. Stina önskar att hon själv hade sett till att bygga upp en relation till pedagogerna trots att hon kände att de bara ville att hon skulle gå.

Till föräldrarnas utgångspunkter hör också det egna barnets personlighet, vilken föräldern känner till bäst. Föräldrarna ville att pedagogerna skulle ta hänsyn till deras barns individuella förutsättningar under inskolningen.

Tema 5: Förskolans förutsättningar

I en inskolningssituation utgår ju alltid pedagogerna från sina egna kunskaper, åsikter och egna erfarenheter. Men eftersom de också har andra faktorer att ta hänsyn till (de andra barnen, lokalerna, kollegorna osv.) räknar vi in dessa ramfaktorer som en del av förklaringen till pedagogernas agerande. Några respondenter beskriver ramfaktorer som påverkar förskolestarten. Åsas barn börjar på en nystartad förskola där det pågår renovering och dessutom har de några vikarier. Elin skolar in samtidigt som 5-6 ettåringar också skolas in och några av de återvändande barnen har det också jobbigt med att börja förskolan efter sommarlovet. Stina å sin sida tror att personalen inte trivdes tillsammans och därför inte kunde erbjuda en bra inskolningssituation.

Pedagogernas inställning till att lämna gråtande barn verkar i flera fall ha varit väldigt annorlunda i

jämförelse med föräldrarnas. De flesta respondenter stöter på inställningen att gråt vid lämning är normalt och inget konstigt alls, men Petra möts av uppfattningen att barnen *bör* gråta vid lämning, att barnen *behöver* det. Jenny och Annelie upplever att pedagogerna är väldigt fasta i sina invanda rutiner; ”såhär brukar vi göra och det brukar gå bra”.

Det bör tilläggas att detta är föräldrarnas upplevelser av pedagogernas inställning, inte nödvändigtvis de uppfattningar de faktiskt hade.

Slutsatser: Det hade varit fördelaktigt för inskolningen om föräldrarna redan innan inskolningen eller alldeles i början av den, hade fått möjlighet att prata igenom sina förväntningar på inskolningen, förskolan och på pedagogerna. Ett inledande samtal med en pedagog om de svåra känslorna man som förälder kan känna inför sitt barns förskolestart och de känslor som barnet kan genomgå under en inskolning skulle kanske ha underlättat dessa problematiska inskolningar.

Vissa föräldrar hade svårt att lita på pedagogerna, och några tyckte illa om sitt barns pedagog/er och när relationen mellan de vuxna gått så snett blir det också svårt att få till den nödvändiga kommunikationen och samarbetet mellan förskola och hem som läroplanen föreskriver. Föräldrarnas brist på förtroende berodde i förekommande fall på att de upplevde att relationen mellan pedagogen/-erna och barnet inte var tillräckligt stark för att föräldern skulle kunna gå ifrån det men ändå känna sig förvissad om att barnet känner sig tryggt. Men flera föräldrar kände sig pressade att lämna barnet ändå. Bristen på förtroende förvärrades av att de inte delade föräldrarnas syn på gråten, vad den kommunicerar och hur den bör bemötas. När föräldern upplever att pedagogernas syn på något så grundläggande skiljer sig helt från föräldrarnas egen uppfattning inverkar det negativt på deras uppfattning om kvaliteten på den omsorg som förskolan kan erbjuda. Det faktum att några av föräldrarna har fått ett dåligt intryck av pedagogerna redan innan inskolningen börjar och att några börjar tycka illa om dem och inte känna sig trygga med att lämna sitt barn påverkar troligen barnens möjligheter att känna sig trygga på förskolan negativt, vilket några respondenter också uttrycker.

Pedagogernas inställning till gråt och ledsenhet under inskolningen får visst stöd i litteratur om inskolning (se litteraturgenomgång ovan), men de verkar inte ha försökt förklara sina ståndpunkter för föräldrarna. Pedagogerna verkar ha upplevt att de har en tillräckligt stabil relation till barnen för att föräldrarna ska lämna barnet, men när föräldrarna inte delar denna åsikt uppstår konflikter.

Ramfaktorer utgör ofta svårlösliga problem och det är sällan förskolan kan styra över dessa och därför kan de heller inte klandras för dem. Ändock påverkar de i hög grad möjligheterna till en lugn och trygg inskolning. Här handlar det förstas om att göra det bästa i den givna situationen och anstränga sig extra hårt för barnets skull.

6.3 Föräldrars lösningar

Frågeställning: *På vilka sätt har föräldrar försökt lösa problemen med svåra inskolningar?*

Flera föräldrar går emot pedagogernas direkt eller indirekt uttryckta önskningar när de känner att det inte gynnar deras barns möjlighet att känna sig trygga på förskolan. Detta leder dock oftast till obehag och ytterligare tillitsproblem. Undantaget är Runa som lyckas hålla sig på god fot med pedagogerna ändå genom smicker.

Stina tog efter några dagar av passiv hållning från pedagogernas sida initiativet att gå runt och

presentera alla pedagoger för Emil, och krävde ett möte med dem där hon ställde krav på det bemötande Emil fick när han kom. Det ledde till en förbättring, enligt Stina.

Åsa går till förskolechefen och dryftar sina problem, vilket leder till en speciallösning där förskolechefen själv går in i arbetet på förskolan för att hjälpa personalen, något som också fungerar

Några föräldrar har dock tagit beslutet att byta förskola eller barnomsorgsform.

Slutsatser: Föräldrars försök att lösa problemen måste ha eller få förankring hos någon på förskolan för att fungera. Alla föräldrar orkar inte ta ansvaret för kommunikationen när det visat sig att pedagogerna inte gör det, kanske av rädsla för konflikter. Att några personer väljer att byta förskola bör ses som ett bevis på havererad kommunikation mellan pedagoger och föräldrar.

6.4 Pedagogernas lösningar

Frågeställning: *På vilka sätt upplever föräldrarna att pedagogerna försökt lösa problemen med svåra inskolningar?*

När Åsa upprepade gånger gått till förskolechefen och berättat om de svårigheter de har med inskolningen beslutar förskolechefen sig för att gå in i arbetet på avdelningen och göra sig till främsta pedagog för barnet då det visat sig att han tyr sig till henne. Syftet var att förskolechefen skulle vara där under en övergångsperiod och sedan fasa över ansvaret till de andra pedagogerna.

Maria berättar att pedagogerna lyfte fram föräldrarnas kompetens och deras förmåga att hitta lösningar som fungerar eftersom de är de som känner Helmer bäst, något som fungerade väl eftersom Maria fick stöd från pedagogerna i genomförandet av den strategi hon valt.

Många respondenter uttrycker dock en frustration över att pedagogerna inte har andra lösningar än att föräldern ska gå. Föräldrarna känner sig skuldbelagda, som att de är problemet medan de själva anser att det behövs mer tid för att deras barn ska få möjlighet att bekanta sig med den nya miljön och de nya vuxna och först därefter bli redo att lämnas på förskolan. De känner sig ifrågasatta som föräldrar och tycker inte att deras barn respekteras tillräckligt.

Slutsatser: Pedagogerna lyckas i de flesta fall inte i sina försök att lösa problemen eftersom deras lösningar inte är förankrade hos föräldrarna. Eftersom de inte har haft något samtal om vad som behöver göras och varför, så leder pedagogernas försök att få föräldrarna att gå, än hur goda avsikterna än må vara, bara till konflikter och/eller till att föräldrarna känner att de tvingas svika sina ideal om de går mot sin vilja. Däremot lyckades pedagogerna i Marias fall genom att se till hennes kompetens som förälder och hjälpte henne att komma till insikter om vad som skulle fungera bäst för hennes barn och genomföra det.

7. Diskussion

Respondenterna uttrycker att de känner en maktlöshet, utan information får de ingen möjlighet att ifrågasätta inskolningsförfarandet eller föreslå alternativa lösningar, något de gärna ville göra. De önskar att deras barns reaktioner hade tagits på större allvar av pedagogerna. Föräldrarnas önskningar om förhandsinformation har stöd i litteraturen kring inskolningar, bland annat Arnesson-Eriksson skriver att oavsett vilken form av inskolning man har är det viktigt att föräldrarna får tydlig information och att de får möjlighet att ställa frågor, ge synpunkter och slippa sväva i

ovisshet, vilket är precis det som respondenterna efterlyser.

Något som nästan alla respondenter i undersökningen tyckte fungerade dåligt var kommunikationen med pedagogerna. En fungerande och ömsesidig kommunikation mellan pedagoger och föräldrar är nödvändig för att skapa ett förtroende parterna emellan, vilket i sin tur ger goda förutsättningar för att barnet ska kunna upprätta en förtroendefull relation till pedagogerna. Som Wessman skriver så är det de känslor som föräldern är uppfylld av vid lämningen som han eller hon för över till barnet och ger det en grund att stå på vid skapandet av relationer till pedagogerna. Utan en stabil grund blir det svårare för barnet att skapa starka band. Därför är det heller inte konstigt att en del föräldrar hade dåligt samvete över att de kunde föra över sina egna negativa känslor till sitt barn, men de borde ha fått hjälp med att övervinna dessa genom en fungerande kommunikation, som skulle ha initierats av pedagogerna. Wessman skriver ju att hur väl samarbetet mellan föräldrar och pedagoger fungerar delvis beror på hur tillmötesgående föräldrarna är, men det är alltid förskolans uppgift att lägga grunden för samarbetet. I flera fall som beskrivs i denna studie har pedagogerna misslyckats med detta, i några fall har man inte ens välkomnat de nya, presenterat sig och visat dem tillrätta. Lind menar att det är först och främst pedagogen som har ansvar för att etablera ett personligt förhållande till föräldrarna och att ta initiativet till att rätta till ett problemfyllt förhållande. Enligt Lind är det också pedagogens uppgift att tala med föräldrarna om deras känslor och upplevelser. Hon ska klart och ärligt tala om hur det går och vara öppen för den kritik som föräldrarna kan ha. Om pedagogen inte säger som det är märker föräldrarna det snart. Då blir de osäkra och tilliten skadas.

Lind lyfter vidare vikten av att pedagogerna talar med föräldrarna om deras förväntningar på förskolan och förskolans förväntningar på föräldrarna. Detta verkar ha saknats i de flesta fall och det leder till otrevliga överraskningar när det till exempel visar sig att föräldern vägrar gå när pedagogen tycker att det är lämpligt eftersom hon redan innan bestämt sig för att inte lämna ett gråtande barn, eller att föräldern går med känslan av att hon sviker sitt barn för att pedagogen inte talat med henne om att man kan förvänta sig vissa protester från barnet även om relationen till pedagogen är trygg. Sådana saker kunde enkelt förebyggas genom ett inledande samtal innan eller i början av inskolningen. Det är inte säkert att föräldern tänker ändra sin åsikt i frågan om det gråtande barnet, men då kommer det inte som någon överraskning för pedagogen när det väl blir dags för separation, men dessutom innebär det också ett bra tillfälle för pedagogen att bygga en positiv relation till föräldern och visa sitt kunnande och professionella hållning när det gäller barn och relationer. Wessman anser också att det är viktigt att pedagogen är öppen och lyhörd för familjers olikheter, vilket kan ses som ett stöd för föräldrarnas önskan om flexibilitet. Eftersom ett visst inflytande skulle inverka positivt på föräldrarnas trygghet i förskolan skulle det även öka barnets trygghet då Moen menar att barnets trygghet ökas av att de vuxna omkring det är överens och samarbetar.

Känner man inte respekt för den andres åsikter, uppfattningar och begränsningar lär man knappast låta dessa få inflytande i en process där man själv har starka åsikter, starka traditioner eller är utsatt för press från andra (till exempel de övriga i arbetslaget), vilket pedagoger ofta är under en inskolning. I några av respondenternas historier, de där det uppstod konflikter, kan man kanske påstå att en viss brist på respekt för föräldrarnas föräldraskap fanns från pedagogernas sida.

Alla förskolor hade inte ansvarspedagoger, något som föräldrarna som skolade in på de förskolor som inte hade det saknade eftersom barnen fick svårare att knyta an till pedagogerna när ingen av personalen dem tog huvudansvaret för dem. Wessman menar att även om det är frivilligt för förskolorna om de vill ha en ansvarspedagog eller ej så är det väldigt viktigt att alla parter ska veta vem som ska ta sig an familjen. Lind menar att ju yngre barnet är desto färre kontakter klarar det av

att knyta, vilket talar för att man bör ha någon sorts ansvarspedagog och inte som pedagogerna i Petra & Williams fall som förväntade sig att William skulle lära känna alla pedagoger lika mycket direkt.

Lind menar också att det är viktigt att barn och pedagog etablerar kontakt med föräldrarna närvarande, vilket är precis det föräldrarna i den här studien också önskar, men i flera fall upplever föräldrarna att pedagogerna vill att de ska gå så att de ska få möjlighet att bygga en relation till barnet. Att de verkar vara av uppfattningen att byggandet av en relation försvåras av förälderns närvaro skulle kunna bero på att pedagogen inte är tillräckligt duktig på att bygga relationer och ta kontakt, men det skulle också kunna bero på att den specifika föräldern har en relation till barnet eller agerar på ett sätt som gör det svårt för pedagogen att "komma åt" barnet. Om så är fallet borde en fungerande kommunikation kunna lösa problemet på ett mer effektivt sätt.

Moen menar att barn blir tryggare om deras anknytningsbeteende bejakas och att pedagogen är uppmärksam på signaler om att barnet vill tillbaka till föräldern, vilket innebär att man till exempel bör se till att föräldern kan komma omedelbart om barnet verkar behöva det i början av tiden på förskolan. Detta gjorde man på en del av förskolorna medan man på andra ville att föräldrarna skulle hålla sig borta så länge som möjligt så att pedagogerna skulle få möjlighet att trösta.

Försämrad kvalitet i förskolan eller bara att föräldern upplever det så gör det betydligt svårare för föräldrar att känna den nödvändiga tryggheten i att man har gjort ett bra val så att man kan stötta sitt barn i den omställning som det innebär att börja i förskolan enligt Broberg. Detta är aktuellt då föräldrarna till exempel ser andra barn som är ledsna och de inte upplever att de får tillräcklig tröst av pedagogerna.

Gerd Abrahamsen menar att barn måste få möjlighet att sörja den förlust de upplever när föräldrarna går, att det är en nödvändig sorgprocess som måste få förekomma utan försök till avledning. Detta ställer stora krav på såväl pedagoger som föräldrar, vilka många gånger har svårt att se barnen ledsna och räknar gråt som ett nederlag och som ett bevis på att barnet inte trivs och känner sig tryggt på förskolan när så faktiskt inte är fallet. Detta gäller dock endast i de fall när barnet har en stabil relation till en känslomässigt närvarande pedagog, något som inte alltid finns. Problemet med detta är ju att föräldern och barnet utelämnas till pedagogens bedömning av relationens stabilitet, och dennes kompetens är inte alltid tillräcklig för en sådan bedömning. Det är också svårt för föräldern att veta när och hur han eller hon kan ifrågasätta pedagogens bedömning utan att en konflikt ska uppstå.

Gråten vid de första lämningarna *kan* alltså bero på att barnet anar de motstridiga känslor som föräldern är fylld av vid lämmandet snarare än brist på trygghet med pedagogerna, men så behöver givetvis inte vara fallet. Några av de konflikter som uppstår mellan pedagoger och föräldrar kan bero på detta, pedagogerna vill att föräldern ska lämna barnet för att det fritt från förälderns negativa känslor ska kunna bekanta sig med förskolemiljön och pedagogerna. Även om detta är förståeligt och i vissa fall effektivt kanske det vore mer fördelaktigt med tanke på framtida samarbete mellan förskola och hem att börja med att försöka bearbeta och diskutera de negativa känslorna som föräldern har.

Juul & Jensen skriver ju om att pedagogernas egna upplevelser påverkar det stöd de kan ge ett barn som sörjer separationen från sina föräldrar och det stöd de kan ge föräldrarna i en sådan situation. Det kan förstås förklara en del, men som en del pedagoger i denna studie ska ha sagt så tycker de att föräldrarnas närvaro är ett hinder snarare än en tillgång när de ska försöka etablera en stabil relation

till ett nytt barn. Dessa pedagoger tycks ha missat anknytningsteoriens fokus på att nya, trygga relationer bör utvecklas med en ”trygg hamn” närvarande. En av respondenterna menade att hon inte var nöjd med bara den ”nödanknytning” som sker då barnet riktar anknytningsbeteende mot vilken vuxen som helst i brist på alternativ då föräldern lämnar det, och sådan nödanknytning hör absolut inte hemma i förskolans värld då det i förskolans uppdrag ingår att ge barnet en trygg miljö. Att tvinga barnet till ett anknytningsbeteende till en okänd person kan ge pedagogen en känsla av att ha lyckats med att bli en trygg hamn för barnet fastän det inte alls förhåller sig på det viset ur barnets perspektiv. Juul & Jensen menar också att när vår upplevelse av att ha värde som professionella står på spel är det ett tecken på engagemang och att vi har ”hjärtat på rätta stället” om vi blir irriterade, frustrerade och aggressiva. Men då undrar jag hur man kan sägas ha ”hjärtat på rätta stället” om man tar ut denna frustration på ett sätt som gör nya föräldrar och barn osäkra och otrygga. En professionell pedagog borde istället se till att man diskuterar detta i arbetslaget och löser problemen med pedagogens självkänsla där.

Pedagogernas agerande kan alltså ha präglats av personliga snarare än professionella aspekter. Det blir lätt personligt genom den påfrestande situationen enligt Abrahamsen, engagemanget, orken och de egna erfarenheterna påverkar också i hög grad pedagogernas beteende. Deras egna emotionella historia och relationer till anknytningspersoner präglar pedagogernas sätt att bemöta barnen och de vuxna. Men med Niss & Söderströms ord finns det stor risk för projektioner från både föräldrarnas och pedagogernas sidor när inskolningen visar sig bli problematisk. När föräldrarna känner sig ifrågasatta och nedtryckta kan det mycket väl handla mer om pedagogens egna känslor av misslyckande i förhållande till det nya barnet. På samma sätt kan föräldrarnas upplevelse av att pedagogernas sätt att ta hand om barnet härstamma från deras dåliga samvete över att behöva sätta barnet på en förskola istället för att fortsätta ha det hemma.

Vad skiljer de som valt att byta till annan barnomsorgsform från de som inte gjort det? Dels beror det förstås på om det finns tillgång till alternativ, något som skiljer sig mellan olika geografiska områden och tillfällen, men kan något i de beskrivna situationerna avslöja varför vissa bytte och vissa stannade kvar när de mötte problem under inskolningen? De flesta är kvar på samma förskola, och personalomflyttningar har i fallen med svårast konflikter gjort att de numera trivs bättre. De föräldrar som väljer att byta verkar göra det för att skillnaderna mellan föräldrarnas och pedagogernas syn på barn är alltför olika. I Elin och Miras såväl som Maria och Helmers fall kan vi se att trots att föräldrarna och barnen får vad föräldrarna ser som bra bemötande och trots att de upplever att pedagogerna är flexibla och respektfulla mot barnet såväl som föräldrarna kan inskolningen ändå bli problematisk, men i båda de fallen ser vi också hur föräldrar och pedagoger kan lösa problemen tillsammans utan att någon av parterna eller deras förtroende för varandra skadas.

Vid en jämförelse mellan den litteratur jag hittat gällande inskolningar och anknytningsteori kan man se att pedagogerna i dessa berättelser inte alltid upplevs ha agerat enligt dessa författares åsikter om vad som är en bra inskolning och en bra kommunikation. Enligt all litteratur bör föräldrarna få ordentlig information innan och om möjligt både besök på förskolan och hembesök. Pedagogerna bör berätta om varför man gör på det sätt som man brukar göra och vara öppna för att anpassa för det individuella barnet och dess familj. Pedagogen ska visa intresse för barnet och närma sig det försiktigt, och sist men inte minst är det pedagogen som är ansvarig för att kommunikationen mellan förskolan och föräldrarna fungerar tillfredsställande för båda parter. Men som vi sett är det långt ifrån alltid som detta ens verkar eftersträvas. Då är ju frågan vad detta beror på?

Det finns gott om forskning som visar på betydelsen av trygga relationer i barndomen, det finns till och med beskrivet precis *hur* små barn bör bemötas, och denna litteratur bör delvis finnas på förskolorna och i förskolläraernas utbildning. Ändå verkar det finnas en tröghet ute på landets förskolor, man ser ett motstånd mot att ta till sig och omsätta detta i praktiken. Gerd Abrahamson menar att den främsta anledningen till att kunskapen inte nått barnen i praktisk handling är att de psykologiska aspekterna av tidig omsorg inte blivit tillräckligt medvetandegjorda och införlivats i ramvillkoren för den offentliga barnomsorgen. Hon tar upp exemplet med personaltäthet på förskolorna, där får fackkunskaperna om barns emotionella behov ofta kallas ideella mål, som ska eftersträvas men som anses så gott som omöjliga att genomföra i praktiken. Ekonomi, effektivitet och praktiska hänsyn får istället styra.¹⁰⁹

Jag skulle som Camilla Wessman vilja tala om *inskolning av en ny familj* för att lyfta vikten av att även föräldrarna får en trygghet och bra start i förskolan. Då läggs fokus förutom på barnet även på föräldrarna som på det viset borde få mer information och inflytande och på det viset utgöra ett bättre stöd för barnet i den övergång det innebär att skolas in på en förskola. Frågan om inflytandets omfattning är förstas en svår balansgång, pedagogernas kunskaper och erfarenheter om barn i allmänhet ställs mot föräldrarnas kunskaper om sitt eget barn, dess erfarenheter och personlighet. I den här ekvationen måste även föräldrarnas känslor inför lämnandet räknas in, även om barnet kanske är redo att bli lämnat kan det känna av att föräldern inte är det vilket leder till att barnet reagerar starkt negativt på lämnningen. Här krävs alltså en stor lyhördhet från pedagogens sida, och en öppenhet mot den specifika familjen, respekt och flexibilitet.

Metoddiskussion

Kombinationen mellan det helt fria i foruminläggen med de relativt styrda men ganska öppna frågorna i e-postenkäten fungerade bra och jag tycker att jag fick reda på det jag behövde för att besvara studiens frågeställningar. Följdfrågor hade möjligen fyllt en funktion för att få de som svarade kortfattat att skriva mer utförligt, men de flesta skrev ganska uttömmande och i kombination med foruminläggen fick jag en klar bild av deras erfarenheter och åsikter. Eftersom jag sökte respondenternas perspektiv på det inträffade har studien uppfyllt validitetskraven.

När man endast får ett perspektiv i en konfliktartad situation i en studie (i detta fall föräldrarnas) är det en utmaning att som forskare hålla sig neutral. Lyckligtvis har litteraturen erbjudit tankemotstånd och möjliga förklaringar till både pedagogernas agerande och föräldrarnas syn på det som inträffar. Kodningsförfarandet utmynnade inte i någon teoretisk modell utan fick förklara kärnan i föräldrarnas upplevelser och åsikter om vad som borde göras annorlunda.

De tio berättelser vi tagit del av i denna studie tillåter inte några generella slutsatser om inskolningar i allmänhet, men utifrån dessa små berättelser om problematiska inskolningar kan vi kanske lära oss något om hur familjer kan uppleva och inskolningar påverkas av förskolornas inställningar till och satsningar på dessa.

Avslutande reflektioner

Jag tycker att inskolningar på de flesta förskolor jag i olika sammanhang besökt tillmätts alltför liten vikt, man tycker att inskolningar mest är besvärliga avbrott i verksamheten som snabbt bör bli överstökade för att den vanliga verksamheten ska kunna fortgå. Och visst kan jag förstå den inställningen, men när över 100 000 inskolningar genomförs i Sverige varje år kan man knappast kalla dem marginella inslag i verksamheten och när inskolningen påverkar föräldrars och barns

---

¹⁰⁹Abrahamson. *Det nödvändiga samspelet*, 11

välbefinnande i förskolan bör de tas på större allvar.

Arbetet med denna uppsats har väckt många frågor jag skulle vilja studera vidare. Främst gäller det gråtens och tröstandets kultur i förskolan. Är gråten nödvändig/naturlig eller ett tecken på otrygghet? Var går gränsen mellan dessa teman och hur kan man säkert avgöra det? Vad gör gråten med barn och pedagoger i förskolan? Vad gör den med barngruppen? Vad fyller den för funktion och reser för hinder? Hur tröstar man i förskolan och hur tänker pedagoger kring tröstande?

Jag har i denna studie belyst problematiska inskolningar utifrån föräldrarnas perspektiv. Intressant för framtida studier vore att undersöka pedagogernas perspektiv på detsamma. Om man ska kunna förändra praktiken behövs mer kunskap om deras erfarenheter, synsätt och kunskaper.

Referenser

- Abrahamsen, Gerd. *Det nödvändiga samspelet*. Lund: Studentlitteratur, 1999.
- Abrahamsen, Gerd. "En god start i förskolan – tolerans för tårar vid avsked och tid till det nödvändiga". I *Småbarnspedagogik – fenomenologiska och estetiska förhållningssätt*. Red Gunvor Løkken, Synnøve Haugen och Monika Röthle, 64-78. Slovenien: Liber, 2006.
- Alvesson, Mats. *Tolkning och reflektion*. Lund: Studentlitteratur, 2008.
- Arnesson-Eriksson, Marie. En bra start – om inskolning och föräldrakontakt i förskolan. Mölnlycke: Lärarförbundets förlag, 2010.
- Backman, Jarl. *Rapporter och uppsatser*. Andra upplagan. Danmark: Studentlitteratur, 2008
- Broberg, Anders. *Anknytningsteori – betydelsen av nära känslomässiga relationer*. Stockholm: Natur och Kultur, 2006.
- Bryman, Alan. *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber ekonomi, 2002.
- Erixon, Anita. *Barns väg till trygghet – steg för steg genom förskolan*. Stockholm: Sveriges utbildningsradio (UR), 2007.
- Esaiasson, Peter, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson och Lena Wägnerud. *Metodpraktikan – konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Vällingby: Norstedts Juridik, 2007.
- Carmen Dalli. "Learning to be in childcare – Mothers' stories of their child's 'setting in'", *European Early Childhood Education Research Journal*, (1999), 7:2, 53-66
- Ekström, Kenneth, Anders Garpelin och Pernilla Kallberg. "Övergångar under förskoleåren som kritiska händelser för barnet, föräldrarna och verksamheten – en forskningsöversikt". *Tidskrift för lärarutbildning och forskning* nr 1, (2008): 45
- Fejes, Andreas och Thornberg, Robert. *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber, 2009.
- Fredriksson, Gunilla. *Föräldrasamarbete i förskolan – pedagogernas, föräldrarnas och barnens syn på samarbete*. Lund: Studentlitteratur, 1991.
- Juul, Jesper och Jensen, Helle. *Relationskompetens i pedagogernas värld*. Stockholm: Liber, 2009.
- Kihlbom, Magnus, Lidholt, Birgitta och Niss, Gunilla. *Förskola för de allra minsta – på gott och ont*. Stockholm: Carlsson, 2009.
- Lee McIntyre, L., T.L. Eckert, B.H Fiese, F.D DiGennaro & L.K Wildenger. "Transition to Kindergarten: Family Experiences and Involvement". *Early Childhood Education Journal*, 35, (2007) 1, 83-88
- Lind, Lene. *Närhet, känslor, utveckling – om samspel pedagoger-barn-föräldrar*. Stockholm: Liber utbildning, 1995.
- Moen, Cecilia. *Trygga barn och trygga föräldrar – de första 2-3 åren*. Motala: Midsummer Press, 2009.
- Niss, Gunilla och Söderström, Anna-Karin. *Små barn i förskolan – den viktiga vardagen och läroplanen*. Lund: Studentlitteratur, 2006.
- Persson, Sven. *Föräldrars föreställningar om barn och barnomsorg*. Stockholm: Almqvist & Wiksell International, 1994.

Skolverket. *Läroplan för förskolan Lpfö 98 -reviderad 2010*. Stockholm: Edita, 2010.

Skolverkets hemsida: <http://www.skolverket.se/sb/d/1664#paragraphAnchor0> tabell 1A. Nerladdat 2010-05-14.

Simonsson, Maria och Mia Thorell. *Att börja på förskolan. Exempel på barns sociala samspelsprocesser under inskolningen*. Linköping Universitet 2010. Hämtad 2011-05-15 från http://dspace.mah.se:8080/bitstream/handle/2043/10531/Educare_2010_1_3.pdf;jsessionid=25BA6FF1BD87E09CFAE4D3FDF634C595?sequence=1

Stephens, Christine. "Early Years Education: Perspectives from a review of the international literature". Publicerad 2006, hämtad från <http://www.scotland.gov.uk/Publications/2006/01/26094635/0> 2011-05-15

Sveningsson – Elm, Malin. *Att fånga nätet – kvalitativa metoder för internetforskning*. Lund: Studentlitteratur, 2003.

Watt Boolsen, Merete. *Kvalitativa analyser*. Malmö: Gleerup, 2007.

Wessman, Camilla. *Välkommen till förskolan*. Stockholm: Natur och Kultur, 2010.

Widerberg, Karin. *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur, 2002.

Öhman, Margareta. *Empati genom lek och språk*. Stockholm: Liber, 2003.

Bilaga 1: e-postenkät

Du får den här enkäten efter överenskommelse på ett internetforum. Enkäten rör en inskolningssituation som Du beskrivit på detta internetforum och givit mig tillstånd att använda i mitt arbete med min uppsats på Institutionen för barn- och ungdomspedagogik, specialpedagogik och vägledning på Umeå Universitet. Denna enkät skickar jag till Dig för att få Ditt perspektiv på det som hände då, i efterhand. Det är alltså just den inskolningssituationen och tiden därefter som åsyftas i frågorna, och det gäller *Din egen syn* på det som hände. Du får skriva hur långa eller korta svar du vill, eftersom Du skriver i ett dokument flyttas de andra frågorna bara nedåt under tiden Du skriver. Spara sedan vänligen den ifyllda enkäten som Ditt internetnick.doc och skicka detta till mig. Detta är bara till för att underlätta under sammanställningen, ditt internetnick eller namn kommer inte att framgå i den slutgiltiga framställningen.

Stort tack för Din medverkan!
Caroline Ahlénus

Vad önskar du skulle ha gjorts annorlunda under inskolningen? (Gäller både föräldrars och pedagogers och eventuella andra inblandades agerande.)

Vad tycker du gjordes bra under inskolningen?

Hur hanterade pedagogerna problemen som uppstod?

Är barnet kvar på den förskola där den aktuella situationen uppstod? Varför/varför inte?

Trivs barnet på sin förskola/hos sin dagmamma nu (oavsett om hon/han är kvar eller har bytt barnomsorgsform)?

Hur ser er föräldrars relation till barnets eventuella pedagoger ut nu?

Övriga kommentarer: